

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ
– JEHO VÝKON A KONTROLA

Bc. Vanda Procházková

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

TREST DOMÁCÍHO VĚZENÍ
– JEHO VÝKON A KONTROLA

Vypracovala: Bc. Vanda Procházková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Josef Baxa - Katedra trestního práva

Plzeň 2015

Oficiální zadání diplomové práce str. 1

P r o h l á š e n í :

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s využitím pramenů v práci uvedených a že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány.

V Plzni dne 20. března 2015

Bc. Vanda Procházková

P o d ě k o v á n í

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své diplomové práce JUDr. Josefu Baxovi za pomoc a vstřícnost a své rodině a přátelům za podporu a trpělivost.

Obsah

1. Úvod	09
2. Alternativní tresty v systému trestních sankcí	11
2.1 Definice a účel trestu	12
2.2 Alternativní tresty	15
2.2.1 Koncepce restorativní justice	15
2.2.2 Myšlenka restorativní justice v českém trestním právu	18
2.2.3 Trestněprávní alternativy v českém trestním právu	19
2.2.4 Pojem alternativního trestu	20
2.3 Systém trestních sankcí a postavení alternativních trestů mezi nimi	22
3. Právní úprava trestu domácího vězení v současném trestním právu	23
3.1 Postavení trestu domácího vězení v systému trestních sankcí	23
3.2 Podmínky ukládání trestu domácího vězení	26
3.2.1 Podstata trestu domácího vězení	26
3.2.2 Zákonné podmínky pro uložení trestu domácího vězení	28
3.2.3 Další možnosti uložení trestu domácího vězení	31
3.2.4 „Kvazi“ domácí vězení	32
3.3 Podmínky ukládání trestního opatření domácího vězení mladistvým	32
3.4 Úvahy de lege ferenda	
- možnost využití institutu domácího vězení jinde	34
4. Činnost Probační a mediační služby při výkonu trestu domácího vězení	36
4.1 Součinnost soudů a Probační a mediační služby při ukládání a výkonu alternativních trestů	37
4.2 Činnost Probační a mediační služby při kontrole trestu	

domácího vězení	41
5. Výkon trestu domácího vězení	42
5.1 Nařízení výkonu trestu domácího vězení	43
5.2 Kontrola trestu domácího vězení	45
5.2.1 Kontrola za součinnosti Probační a mediační služby	45
5.2.2 Kontrola za použití elektronického monitorovacího systému	48
5.2.3 Práva a povinnosti odsouzeného při výkonu trestu domácího vězení	53
5.3 Odklad, přerušení a změna trestu domácího vězení	54
5.4 Přeměna trestu domácího vězení	57
5.5 Opatření po vykonání trestu domácího vězení	62
5.5.1 Náklady trestu domácího vězení	62
5.5.2 Oznamovací povinnost soudu a zahlazení odsouzení	63
6. Trest domácího vězení v Královéhradeckém soudním kraji	65
6.1 Vývoj ukládání trestu domácího vězení u soudů v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové	65
6.2 Vývoj ukládání trestu domácího vězení u Okresního soudu v Chrudimi	66
7. Případy z praxe – kazuistika	68
8. Závěr	73
Přílohy – vzory opatření a rozhodnutí soudu	77
Seznam použité literatury	84
Resumé	91

1.Úvod

Tématem této diplomové práce je trest domácího vězení se zaměřením na jeho výkon a kontrolu. Považuji uvedené téma za zajímavé a v současné době více než aktuální, s ohledem na vzestupný trend ukládání alternativních trestů mimo trest odnětí svobody.

Problematika alternativních trestů, mezi které se trest domácího vězení řadí, nabývá v posledních desetiletích většího významu. Nejen Česká republika, ale i celý svět se v posledních letech potýká s narůstající kriminalitou, kterou se nedaří spolehlivě řešit. Paradoxně více uvězňování vedlo k dalšímu a dalšímu opakování trestné činnosti a k recidivám, věznice byly brzy přeplněny a náklady na jejich provoz a na zaměstnance rostly a spotřebovávají stále více finančních prostředků z veřejných zdrojů. Zdá se, že tyto problémy by mohlo pomoci vyřešit zavádění nových alternativních trestů, jejichž významnou výhodou je daleko menší nákladnost při zachování shodného punitivního účinku a absence stigmatizace odsouzených. Česká republika se tímto směrem vydala po roce 1989, kdy došlo k výrazným změnám v trestních zákonech a ke změnám v problematice alternativního trestání. Alternativní způsoby trestání se staly důležitou součástí nového trestního zákoníku, účinného od 1. ledna 2010. Větší váha se přikládá sociální práci s pachateli, jejímž cílem je lepší reintegrace pachatelů trestných činů zpět do společnosti a také náhrada způsobené újmy poškozeným.

Uvedené téma je mi blízké, již několik let pracuji jako vyšší soudní úřednice na trestním oddělení u Okresního soudu v Chrudimi, soudu v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové. Převážná část náplně mé pracovní činnosti v souladu se zákonem č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících, je zajištění realizace výkonů trestů v rámci tzv. porozsudkové agendy, včetně výkonu trestů alternativních, tedy i trestu domácího vězení. Z poměrně široké škály alternativních trestů jsem si k bližšímu zkoumání zvolila trest domácího vězení především z následujících důvodů. Byla jsem přítomna zavádění tohoto trestu do praxe od 1. ledna 2010, spolu s účinností nového trestního zákoníku, jako nového institutu a dohled nad výkonem tohoto trestu je důležitou součástí mé pracovní činnosti - nařizuji výkon tohoto trestu, úzce spolupracuji s Probační a mediační službou, která je u tohoto trestu pověřena jeho kontrolou, rozhodují

o povinnosti odsouzeného nahradit státu spojené s výkonem domácího vězení a provádím další činnosti s výkonem trestu spojené, i u případné přeměny tohoto trestu na nepodmíněný trest odnětí svobody či dalších rozhodnutí, činěných ve vykonávacím řízení, je mou povinností obstarat předsedovi senátu podklady pro rozhodnutí.

V úvodu této diplomové práce – v kapitolách dva, tři a čtyři - vysvětlím základní pojmy alternativního trestání, poté analyzuji současnou právní úpravu trestu domácího vězení, zamyslím se nad využitím institutu domácího vězení i v jiných oblastech a vysvětlím činnost Probační a mediační služby v rámci ukládání a výkonu tohoto trestu. Za stěžejní část diplomové práce považuji kapitolu pátou a šestou, ve kterých se podrobně zaměřím na to, co vše musí být splněno, aby trest mohl splnit svůj účel, jakým způsobem se určuje místo, kde bude trest vykonáván, co vše předchází nařízení výkonu tohoto trestu a jak se při nařízení postupuje, jak je stanovován den zahájení výkonu trestu, jakým způsobem probíhá kontrola výkonu trestu ze strany Probační a mediační služby i ze strany soudu, zda je současný systém kontroly efektivní, když systém elektronických náramků dosud nebyl zaveden, jaké má odsouzený při výkonu tohoto trestu povinnosti a práva, a následně po výkonu trestu jaká další opatření soud musí učinit. Dále se budu věnovat vývoji ukládání trestu domácího vězení u okresních soudů v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové a u Okresního soudu v Chrudimi s tím, že součástí této kapitoly bude i zhodnocení oblíbenosti tohoto trestu u trestních soudců Okresního soudu v Chrudimi, k zjištění této skutečnosti využiji mnou sestavený minidotazník. V kapitole sedmé pak uvedu kazuistiku konkrétních případů, které byly u Okresního soudu v Chrudimi projednávány.

Cílem této diplomové práce je podrobný rozbor alternativního trestu domácího vězení, zejména postupů jeho výkonu, obohacený o náhled ze soudní praxe, poukázání na jeho výhody i nedostatky a zamyšlení se nad jeho významem v systému současného trestního práva.

2. Alternativní tresty v systému trestních sankcí

Česká republika je podle článku 1 Ústavy demokratickým právním státem založeným na úctě k právům a svobodám člověka a občana. Základní práva a svobody jsou zaručené ústavním pořádkem naší republiky a najdeme je v Ústavě, v Listině základních práv a svobod a v mezinárodních smlouvách o základních právech a svobodách. Je jim poskytována ochrana na ústavněprávní úrovni, jejich porušení je přezkoumatelné soudním orgánem ochrany ústavnosti - Ústavním soudem.¹

Základní práva a svobody tak stanoví rámec, v němž se státní moc při stíhání trestných činů může pohybovat a který nesmí být překročen. V trestním řízení se zájem státu na zjištění a potrestání pachatelů trestných činů střetává s povinností státu respektovat práva a svobody jednotlivců, zejména obviněného, ale i poškozeného. Některá základní práva (např. právo nebýt mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu²) nelze vůbec omezit, jiná práva omezit lze, ale jen za podmínek a v mezích, v nichž to dovoluje ústavní pořádek (např. svoboda pohybu a pobytu³ – omezení vazbou nebo výkonem trestu zákazu pobytu).

Svoboda jednotlivce je jedním z nejdůležitějších lidských práv, aby stát mohl toto právo omezit, byť i na přechodnou dobu, musí se pohybovat v zákonných mezích. V českém trestním právu tyto meze představuje jedna ze základních zásad trestního práva hmotného - zásada *nullum crimen sine lege*, *nulla poena sine lege* zakotvená v ust. § 12 odst.1 tr.zákoníku („*Jen trestní zákon vymezuje trestné činy a stanoví trestní sankce, které lze za jejich spáchání uložit*“), která je prohloubením článku 39 Listiny („*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit*“).

¹ Článek 83 Ústavy – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

² Článek 7 odst.2 Listiny - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³ Článek 14 odst.1 Listiny - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Ztráta osobní svobody, která je nevyhnutelnou součástí uvěznění, je výrazným zásahem státu do osobnostních práv obviněného. Zavedení vhodných a účinných alternativ k uvěznění se proto jeví jako přijatelné řešení, jak respektovat ústavně zaručená základní práva a svobody a současně uplatňovat státní donucení při stíhání trestných činů.

2.1 Definice a účel trestu

Pro většinou část české společnosti je slovo trest spojené s jediným – trestem vězení. Toto chápání trestu je však velice jednostranné a zavádějící a lze z něj usuzovat na nízké právní vědomí většiny společnosti. Současný český právní řád je daleko rozmanitější, zná dvanáct druhů trestů (odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztrátu čestných titulů a vyznamenání, ztrátu vojenské hodnosti a vyhoštění) či dokonce patnáct (pokud budeme jako samostatné tresty počítat i podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody, podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem a výjimečný trest)⁴, které lze uložit za spáchaný trestný čin.

Jak obecně můžeme pojem trest definovat? JUDr. Kratochvíl nabízí ve své publikaci poměrně obsáhlou a ucelenou definici trestu – „*Trest v českém trestním právu lze tedy definovat jako právní následek trestného činu představující jeden z prostředků realizace ochranné funkce trestního práva, ukládaný na základě zákona výlučně trestním soudem, zahrnující v sobě určitou újmu pachatele a vyjadřující negativní hodnocení pachatele a jeho činu, jehož výkon je vynutitelný státní mocí.*“⁵ Považuji tuto definici za výstižnou, protože jsou v ní obsaženy všechny důležité ústavněprávní aspekty. Trest může ukládat výhradně trestní soud za trestný čin na základě zákona, nelze ukládat kruté, nelidské

⁴ Ust. § 52 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵ KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 553. ISBN 978-80-7179-082-2.

a ponižující sankce a výkonem trestní sankce nesmí být ponižována lidská důstojnost.⁶

Zjednodušeně lze říci, že trest je reakcí státu na protiprávní jednání, zákonem vymezené jako trestný čin, ohrožující jím chráněné zájmy. Podstatou trestu je, že způsobuje pachateli určitou újmu, neboť zasahuje do jeho práv a svobod, a je vynutitelný státní mocí i proti vůli pachatele. Lze tak souhlasit s JUDr. Jelínkem, který shrnul pojem trestu do čtyř bodů – jde o prostředek státního donucení, lze jej uložit výlučně pachateli trestného činu, trest ukládají výhradně trestní soudy a trestem je pachateli trestného činu způsobena určitá újma.⁷

Trest je spravedlivý a účinný pouze tehdy, plní-li svůj účel. V předchozí právní úpravě, účinné do 31.12.2009, byl účel trestu definován v ust. § 23 odst.1 trestního zákona – „*Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti*“. Nyní účinný trestní zákoník definici účelu trestu neobsahuje, definování tohoto pojmu je ponecháno na právní teorii a judikatuře.

Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku účel trestu „*je nahrazen promítnutím obecných zásad trestání do jednotlivých ustanovení o trestních sankcích. Tyto zásady formulované jak obecně pro všechny trestní sankce (§ 36 až 38), tak i speciálně pro tresty (§ 39 až 45) a ochranná opatření (§ 95 a 96) budou na rozdíl od proklamativního účelu sankcí přímo aplikovatelné na konkrétní případ. Účel trestání pak vyplývá nejen z těchto obecných zásad, ale i z celkového pojetí trestního zákoníku a zejména pak z jednotlivých ustanovení upravujících ukládání trestních sankcí. obecné zásady je třeba chápat jako vůdčí ideje trestání, které vytváří právní prostředí pro ukládání sankcí, předpoklady a podmínky pak vymezují konkrétní kritéria pro jejich ukládání. Ani obecné zásady pro ukládání sankcí nejsou definovány v zákoně, ale jsou přímo promítnuty*

⁶ Článek 90 Ústavy – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů, článek 7 odst.2, článek 39 a článek 40 odst.1 Listiny - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 3. vydání. Praha: Nakladatelství Leges s.r.o., 2013, s. 383. ISBN 978-80-87576-64-9.

*do formulací jednotlivých ustanovení upravujících obecné přístupy k ukládání trestních sankcí, ale i konkrétní tresty a ochranná opatření a jejich ukládání.*⁸

Základními zásadami trestání jsou zásada humanismu vyplývající z článku 7 odst.2 Listiny (zákaz mučení a jiného krutého, nelidského nebo ponižujícího zacházení nebo trestu), zásada zákonnosti zakotvená v článku 39 Listiny (jen zákon může stanovit druh trestu a podmínky, za jakých je lze uložit), zásada subsidiarity přísnější trestní sankce podle ust. § 38 odst.2 trestního zákoníku (tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější), která navazuje na obecné zásady ekonomie trestní hrozby a podpůrnou úlohu trestní represe, zásada přiměřenosti a adekvátnosti sankce spáchanému trestnému činu, zásada individualizace trestní sankce (druh a výměra sankce musí být soudcem ukládány s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem a k závažnosti trestného činu a k osobnosti pachatele a jeho poměrům a i s přihlédnutím k přiměřené satisfakci osob poškozených trestným činem), zásada personalit sankce (trest by měl zásadně postihovat jen pachatele trestného činu) a zásada neslučitelnosti určitých druhů sankcí u téhož pachatele (zákaz ukládat sankce shodné věcné povahy u jednoho pachatele – např. peněžitý trest vedle trestu propadnutí majetku).

I přes současnou absenci zákonné definice účelu trestu lze říci, že základním smyslem trestu je ochrana společnosti a jednotlivců před trestnými činy a jejich pachateli. Ústavní soud ve svém rozhodnutí vymezil – „*smyslem a účelem trestu v nejobecnějším smyslu je ochrana společnosti před kriminalitou. Žádné jiné cíle trestem sledovat nelze, což znamená, že trest nesmí být prostředkem řešení jiných společenských problémů. Trest ukládaný pachateli v sobě spojuje jak moment trestní represe a prevence ve vztahu k němu samotnému (individuální represe a individuální prevence), tak i moment výchovného působení na ostatní členy společnosti (generální prevence).*“⁹ Trest má zabránit pachateli v pokračování v další trestné činnosti, výchovně na něj působit, aby nadále vedl řádný život, a v neposlední řadě též výchovně působit na ostatní členy společnosti formou tzv. generální prevence. „*Společnost má být spravedlivě a včas ukládanými tresty utvrzována v představě, že právo skutečně slouží k ochraně*

⁸ Důvodová zpráva k ust. § 37 tr.zákoníku - zákonu č. 40/2009 Sb., tr.zákoníku – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.

⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 23.4.1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97. [47/1998 Usn.].

společenských zájmů, a zároveň upozorňována na to, jaké právní následky lze při porušení normou stanoveného příkazu nebo zákazu očekávat. Potencionální pachatelé pak mají být zjištěním, že spravedlivý trest je neodvratný nebo alespoň pravděpodobný, odvraceni od páčání trestných činů. Především ale má ukládání trestu vytvářet v právním vědomí občanů představu o autoritě práva a udržovat a posilovat jejich věrnost zákonům.“¹⁰ Bohužel mám pocit, že generálně preventivní účinek trestu v české společnosti v poslední době příliš nefunguje, např. u mediálně známých trestních kauz býváme svědky protahování soudního řízení nebo snížení trestu odvolacím soudem. Nejsm si zcela jistá, jestli teze, že páčání trestných činů se nevyplácí, je českou společností i takto vnímána.

2.2 Alternativní tresty

Růst kriminality v posledních desetiletích dostal i vyspělé společnosti, včetně České republiky, do svízelné situace. Velká část společnosti přichází do styku s orgány činnými v trestním řízení, ať již jako pachatelé či v roli oběti trestných činů. Na druhou stranu však tradiční formy trestů (vězení) se mívají účinkem, věznice jsou přeplněné, rostou náklady na jejich provoz plynoucí z veřejných rozpočtů, pachatelé však nejsou resocializováni, ale naopak stigmatizováni trestem vězení, mnohdy se ve vězení ještě něčemu novému „přiučí“ a zpravidla trestnou činnost opakují. Ani obětem trestných činů není dostatečně poskytována ochrana jejich práv.

2.2.1 Koncepce restorativní justice

V posledních desetiletích se proto zejména ze shora uvedených důvodů dostává do popředí myšlenka tzv. restorativní (obnovující) justice. Za průkopníka myšlenek konceptu restorativní justice bývá považován americký profesor Howard Zehr, jehož knihy "Changing Lenses: A New Focus for Crime and Justice" nebo „The Little Book of Restorative Justice“ shrnují principy

¹⁰ VANDUCHOVÁ, Marie in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 414. ISBN 978-80-7400-109-3.

a prostředky restorativní justice. Tento koncept „klade důraz na usmíření pachatele s obětí a obnovu trestným činem narušených společenských vztahů, usiluje o posílení práv poškozeného v trestním řízení a hledá cesty, jak usnadnit poškozenému, aby dosáhl náhrady škody a odčinění trestným činem způsobeného příkoří.“¹¹ Tato koncepce je jakýmsi protipólem retributivní (odplatné) justice, jejímž cílem je nalezení adekvátní sankce pro pachatele, spravedlnosti je dosaženo právě tím, že pachatel je správně potrestán, trestný čin je chápán jako konflikt mezi pachatelem a státem, poškození jsou opomíjeni¹², u nás byla tato koncepce praktikována před rokem 1989.

Myšlenka restorativní justice vychází z toho, že „trestný čin nepředstavuje pouze porušení veřejného zájmu, porušení práva a útok na stát, ale že jde především o konflikt mezi pachatelem trestného činu a konkrétní obětí.“¹³ Zastánci této myšlenky volají po zapojení restorativních programů do trestního práva nejen pro méně závažnou trestnou činnost, ale i jako způsob řešení následků závažné trestné činnosti, protože techniky této koncepce, např. přímé setkání stran, uzavření dohody mezi účastníky věci, omluva pachatele, náhrada újmy oběti, podpora a pomoc všem účastníkům, se zaměřují i na psychologické a sociální potřeby oběti a pachatele a nalezení možného řešení věci.¹⁴ „Současně však restorativní justice neaspíruje na to nahradit stávající trestní systém, ale naopak dospěla do bodu, kdy si váží řady hodnot, na kterých současné systémy stojí. Jejím zájmem je stávající systém trestního práva obohatit zejména o prohloubení individuálního aspektu celé věci, kdy bude soudu zachováno právo rozhodovat, zdali jsou přijaté dohody mezi účastníky adekvátním řešením případu.“¹⁵

Pod vlivem koncepce restorativní justice se do systémů trestního práva ve světě i u nás začala promítat idea alternativního řešení trestních věcí a alternativního trestání pachatelů trestných činů spojená s posílením

¹¹ VANDUCHOVÁ, Marie in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 429. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹² HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-74-00-059-1. Heslo - Retribuční justice-spravedlnost.

¹³ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 23. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁴ MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. *Restorativní potenciál trestního práva hmotného*. *Trestněprávní revue*. 2014, č. 10, s. 233.

¹⁵ Tamtéž.

individuálního zacházení s pachateli a s posílením postavení poškozeného v trestním řízení. Hlavním smyslem těchto alternativ je „*přiměřená reakce na spáchaný trestný čin a odstranění konfliktního stavu spojeného s tímto činem po objasnění jeho příčin.... Jde především o vypořádání vzájemných vztahů mezi obviněným, poškozeným a osobami z jejich blízkého okolí, sankční i pozitivně motivující působení na obviněného a dosažení satisfakce poškozeného.*“¹⁶

Výsledkem této změny bylo přijetí významných mezinárodních dokumentů obsahujících základní principy k prosazení opatření nespojených s odnětím svobody a k ochraně lidských práv, ke kterým došlo na přelomu tisíciletí.

Zásadním dokumentem se z tohoto pohledu jeví Standardní minimální pravidla Organizace spojených národů pro opatření nespojená s odnětím svobody (*United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures*), nazývaná Tokijská pravidla, přijatá Valným shromážděním OSN v roce 1990. Tokijská pravidla obsahují souhrn základních principů k prosazení opatření nespojených s odnětím svobody pro nápravné cíle a ochranu lidských práv a současně vyzývají všechny členské země OSN k uskutečňování těchto pravidel v rámci konkrétních podmínek dané země.¹⁷ Tato pravidla představují komplexní soubor pravidel pro rozšíření alternativních opatření k uvěznění, zdůrazňují, že uvěznění by mělo být chápáno jako krajní možnost, nabízejí širokou škálu opatření nespojených s odnětím svobody v různých stádiích trestního řízení, obsahují také pravidla nábory a školení personálu.¹⁸ Tokijská pravidla však nevymezují obsah těchto alternativních opatření ani nestanoví administrativní strukturu nezbytnou pro jejich zavedení, dávají státům volnost při rozhodování o tom, jak budou tato pravidla implementována.

Dále byla přijata řada dokumentů na evropské úrovni, např. Doporučení Rady Evropy k Evropským pravidlům o trestech a opatřeních realizovaných ve společenství č. R (92) 16, Doporučení Rady Evropy č. R (97) 12 o personálu

¹⁶ SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 18. ISBN 80-7179-350-7.

¹⁷ VANDUCHOVÁ, Marie in NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 361. ISBN 978-80-7357-509-0.

¹⁸ VAN ZYL SMIT, Dirk. *Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s.13. ISBN 978-80-7338-093-9.

zajišťujícím plnění sankcí a opatření, Doporučení Rady Evropy č. R (99) 19 o mediaci v trestních věcech a Doporučení Rec (2000) 22 o zdokonalování implementace evropských pravidel o alternativních trestech a opatřeních.

2.2.2 Myšlenka restorativní justice v českém trestním právu

Sankční politika v České republice byla dlouhodobě zaměřena na zostřování trestní represe a na odstrašující účinnost dlouhodobého nepodmíněného trestu odnětí svobody, jejímž důsledkem je stále narůstající počet vězňů a chronické přeplnění českých věznic. V České republice činí počet vězňů připadajících na 100 000 obyvatel kolem 213 osob a je jedním z nejvyšších v celé Evropě (pro srovnání - v Německu činí tento počet 88 osob, ve Francii 96 osob, ve Švédsku 78 osob, v Dánsku 71 osoby).¹⁹ Přitom očekávání kladená na efektivnost nepodmíněných trestů jsou přemrštěná, úroveň bezpečnosti v České republice není nijak výrazně vyšší než v jiných evropských zemích s mnohem nižším podílem vězeňské populace, ani kriminalita neklesá. Proto i české trestní právo se snaží hledat cesty, jak snížit kriminalitu a počet vězňů, a obrací svou pozornost k alternativním formám trestání, založených na principech restorativní justice.

V českém trestním právu z hlediska zavádění trestněprávních alternativ považují za zlomový okamžik rok 1994, kdy byl zaveden do našeho právního řádu institut podmíněného zastavení trestního stíhání – první typ odklonu v trestním řízení.²⁰

Postupem doby byly v devadesátých letech 20. století a na počátku 21. století do systému našeho trestního práva začleňovány další trestněprávní alternativy včetně alternativ k potrestání a alternativních trestů. Koncepce restorativní justice pak byla postupně posilována přijetím nových právních předpisů, např. zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě (účinného od 1. ledna 2001) a zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže (účinného od 1. ledna 2004 – dále v textu též „zákon o soudnictví ve věcech mládeže“). Zákon o soudnictví

¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 13.11.2012, sp.zn. III. ÚS 1250/12. [187/2012 USn.].

²⁰ Ust. § 307 a 308 tr.řádu - zákona č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

ve věcech mládeže přímo v ust. § 3 odst.7 na jeden z principů restorativní justice odkázal, a to na náhradu újmy a poskytnutí zadostiučinění oběti, přičemž vedle „klasické“ náhrady škody poškozenému hovoří i „o jiném přiměřeném zadostiučinění, což je zcela ve shodě s restorativními přístupy.“²¹

Myšlenka restorativní justice se projevila též v novém moderním trestněprávním kodexu přijatém v roce 2009 – v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále v textu též „tr.zákoník“), který výrazně změnil pojetí hmotného trestního práva a který nabyl účinnosti 1. ledna 2010. Jako ukázkou posílení koncepce restorativní justice v tomto kodexu lze uvést zásadu přiměřenosti pro ukládání trestních sankcí, nově formulovanou v ust. § 38 odst.3 tr.zákoníku, jejímž požadavkem je potřeba přihlídnout i k právem chráněným zájmům poškozených. Pokračováním koncepce restorativní justice bylo i přijetí zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, účinného od 1. srpna 2013.

2.2.3 Trestněprávní alternativy v českém trestním právu

Současná právní úprava zná trestněprávní alternativy uvnitř systému trestního práva (hmotného – alternativy k potrestání a alternativní tresty a procesního – tzv. odklony) a vně systému trestního práva hmotného i procesního (mediace).²²

Alternativami k potrestání stát reaguje na spáchaný trestný čin, ale tato reakce není spojena se žádnou sankcí, dochází k uznání viny ale již nikoli k uložení trestu. V současné době jimi jsou upuštění od potrestání (§ 46 tr.zákoníku), upuštění od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence (§ 47 tr.zákoníku) a podmíněné upuštění od potrestání s dohledem (§ 48 tr.zákoníku), u mladistvých upuštění od uložení trestního opatření (§ 11 zákona o soudnictví ve věcech mládeže) a podmíněné upuštění od uložení trestního opatření (§ 14 zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

²¹ MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra. *Využití restorativních programů u závažné trestné činnosti*. Státní zastupitelství. 2014, č. 6, s. 31.

²² KRATOCHVÍL, Vladimír a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 550. ISBN 978-80-7179-082-2.

Procesní alternativy upravené procesním právem (tzv. odklony), tj. způsoby vyřízení trestní věci jinak než ve standardním trestním řízení, byly postupně do našeho trestního práva zavedeny čtyři – již zmíněný institut podmíněného zastavení trestního stíhání (§ 307 - § 308 tr.řádu), dále instituty narovnání (§ 309 - § 314 tr.řádu), podmíněného odložení návrhu na potrestání (§ 179g - § 179h tr.řádu) a v řízení proti mladistvému odstoupení od trestního stíhání (§ 70 - § 71 zákona o soudnictví ve věcech mládeže). Mezi odklony je také většinou zařazován institut dohody o vině a trestu (§ 314o - § 314s tr.řádu), účinný teprve od 1. září 2012, i když toto pojetí dohody o vině a trestu není v odborných kruzích všeobecně přijímáno, někteří autoři ji charakterizují jako zvláštní druh řízení, ale nikoli odklon trestního řízení.²³

2.2.4 Pojem alternativního trestu

Současný trestní zákoník pojetím nepodmíněného trestu odnětí svobody jako sankce ultima ratio posiluje myšlenku ukládání alternativních trestů. Zákonná definice alternativního trestu není v současné době nikde upravena. *„Alternativní sankce, zpravidla se takto označují tresty nespojené s odnětím svobody. Jejich posláním je nejen pachatele tr. činu potrestat, ale zároveň eliminovat vedlejší negativní důsledky trestu spojeného s uvězněním, jako je např. ztráta sociálního postavení a profesního uplatnění, ohrožení rodinných a dalších osobních vazeb, rizika spojená s bezprostředním kontaktem s kriminální populací apod.“*²⁴

Ve většině odborných publikací je alternativní trest určován jako trest nespojený s odnětím svobody a s izolací pachatele od společnosti.²⁵

Právní teorie vymezuje v nejširším pojetí alternativní tresty jako všechny tresty nespojené s odnětí svobody. Za těchto podmínek by bylo nutné pod pojem alternativní trest zahrnout všechny tresty vymezené v ust. § 52 tr.zákoníku s výjimkou nepodmíněného trestu odnětí svobody. Toto vymezení považují

²³ např. SVRČEK, Lukáš. *Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb jak je tento institut v praxi (ne)využíván*. Státní zastupitelství. 2014, č. 6, s. 38.

²⁴ HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-74-00-059-1. Heslo - Alternativní sankce.

²⁵ např. JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část*. 3. vydání. Praha: Nakladatelství Leges s.r.o., 2013, s. 389. ISBN 978-80-87576-64-9. nebo SOTOLÁŘ, Alexander a kol. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 274. ISBN 80-7179-350-7.

za poněkud sporné, např. trest ztráty vojenské hodnosti, byť je ukládán výhradně vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, bych za alternativní trest nepovažovala.

Smysluplnější mi připadá užší pojetí alternativních trestů na základě jejich hlavního účelu, tj. náhrady za nepodmíněný trest odnětí svobody. Do této skupiny alternativních trestů bychom zařadili pouze trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest a podmíněné odsouzení (včetně podmíněného odsouzení s dohledem). Někteří odborníci mezi alternativní tresty v užším smyslu počítají též trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu a trest zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, neboť i tyto tresty nejsou spojené se ztrátou svobody. Tento názor mi však nepřipadá správný. Souhlasím s pojetím JUDr. Ščerby, že za alternativní tresty v užším pojetí lze chápat pouze tresty čtyři (trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest a podmíněné odsouzení včetně podmíněného odsouzení s dohledem), protože je pro mě charakteristická neslučitelnost s nepodmíněným trestem odnětím svobody.²⁶ U mladistvých pachatelů existuje ještě jeden alternativní trest, resp. trestní opatření – peněžité opatření s podmíněným odkladem výkonu (§ 28 zákona o soudnictví ve věcech mládeže).

Domnívám se, že současné české trestní právo již nabízí velkou škálu trestněprávních alternativ pro řešení trestních věcí, umožňující podle okolností konkrétního případu volit mezi několika různými procesními postupy a různě přísnými sankcemi. Užití a ukládání alternativních trestů orgány činnými v trestním řízení je však limitováno podmínkami stanovenými pro jejich ukládání a výkon, osobností a sociálním zázemím pachatelů a v neposlední řadě též fungováním Probační a mediační služby jakožto instituce spolupracující při ukládání a výkonu alternativních trestů s orgány činnými v trestním řízení, pachateli trestných činů, oběťmi trestných činů a dalšími institucemi.

²⁶ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 31. ISBN 978-80-87576-93-9.

2.3 Systém trestních sankcí a postavení alternativních trestů mezi nimi

Systémem trestů se rozumí výčet jednotlivých druhů trestů, jejich uspořádání (podle závažnosti a podle zájmů, které trest postihuje) a vzájemné vztahy mezi nimi.²⁷

V ust. § 52 tr.zákoníku jsou taxativně vymezeny druhy trestů, které je možné uložit za spáchaný trestný čin - odnětí svobody, domácí vězení, obecně prospěšné práce, propadnutí majetku, peněžitý trest, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty, zákaz činnosti, zákaz pobytu, zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, ztráta čestných titulů a vyznamenání, ztráta vojenské hodnosti a vyhoštění, trestem odnětí svobody se rozumí i podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody a podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem, zvláštním typem trestu odnětí svobody je výjimečný trest. Současný systém trestů umožňuje i kumulaci jednotlivých trestů za předpokladu dodržení zákonem stanovených požadavků (viz ust. § 53 tr.zákoníku).

Alternativní tresty jsou zařazeny v první polovině tohoto ustanovení, tímto je vyjádřena jejich vlastnost alternativy k trestu odnětí svobody a tedy relativní přísnost.

Z hlediska závažnosti je trest domácího vězení včleněn v trestním zákoníku mezi nepodmíněný trest odnětí svobody a trest obecně prospěšných prací. „*Systematické zařazení domácího vězení do výčtu druhů trestů podle jejich závažnosti koresponduje i empirickým výzkumům mezi odsouzenými k tomuto druhu trestu ve státech, které jej aplikují. Zajímavé je, že ne zcela zanedbatelné procento odsouzených (cca 15) tento druh trestu vnímá jako daleko přísnější než je trest odnětí svobody a po zkušenosti s výkonem obou druhů trestů by v případě nového odsouzení jednoznačně preferovalo trest odnětí svobody,*“²⁸

²⁷ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část*. 6. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010, s. 358. ISBN 978-80-7357-509-0.

²⁸ KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení – další alternativní trest?* Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 235. a NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 94.

3. Právní úprava trestu domácího vězení v současném trestním právu

Trest domácího vězení byl jako nová trestní sankce zaveden do českého právního řádu od 1. ledna 2010 spolu s účinností nového trestního zákoníku.

Institut domácího vězení lze vidět spíše jako „staronový“, v českém právním řádu již jednou zakotven byl, a to jako součást trestního zákoníku - zákona č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl na území Československa účinný až do roku 1950. Podle ust. § 262 tohoto zákoníku „*bylo možno jej uložit v případě, že trestanec byl člověk bezúhonné pověsti, a kdyby, jsa vzdálen ze svého příbytku, nemohl si hleděti svého úřadu, svého obchodu nebo svého výdělku,*“²⁹ tj. nemohl by v případě uvěznění zajišťovat si obživu. Podmínkou pro ponechání pachatele na svobodě byl buď jeho slib, že se „*pod nižádnou záminkou nevzdálí z domu,*“ nebo postavení stráže před jeho příbytek. Nedodržel-li odsouzený stanovenou povinnost nevzdalovat se ze svého příbytku, byl uložený trest (či jeho zbytek) vykonán ve věznicí.³⁰

Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku uvádí jako hlavní důvod pro znovuzavedení trestu domácího vězení do českého systému trestních sankcí toto: „*V novém trestním zákoně bude do systému sankcí začleněn i další u nás dosud nepoužívaný trest domácího vězení, který je veden požadavkem zachování pozitivních rodinných a pracovních vazeb i ekonomickými hledisky vztahujícími se k výkonu takového trestu (značné ušetření prostředku jinak vynakládaných na výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody).*“³¹

3.1 Postavení trestu domácího vězení v systému trestních sankcí

Trest domácího vězení je v ust. § 52 tr.zákoníku uveden na druhém místě, hned za trestem odnětí svobody, tedy jako jeden z nejpřísnějších trestů. Tento trest by měl být chápán jako alternativa k nepodmíněnému trestu odnětí svobody,

²⁹ NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Trest domácího vězení*. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 94.

³⁰ VÁLKOVÁ, Helena in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 713. ISBN 978-80-7400-109-3.

³¹ Důvodová zpráva k ust. § 60 tr.zákoníku – Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestnímu zákoníku – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.

především trestů krátkodobých. V praxi to můžeme popsat jako možnost soudce při ukládání trestu volit mezi nepodmíněným trestem odnětí svobody nebo trestem, který bude vykonáván na svobodě. Pro zodpovědného soudce nebude jistě snadné vybírat z trestů, které nabízí trestní zákoník. Při úvahách, jaký trest je tím „správným“, musí zvážit spoustu okolností, zejména jedinečnost osobnosti pachatele, jeho sociální situaci, charakter spáchané trestné činnosti. Individualizování trestu pro konkrétního pachatele je nutnou podmínkou vybrání trestu, o kterém bude soudce přesvědčen, že nejlépe splní svůj účel.

Podle důvodové zprávy k trestnímu zákoníku *„by měl být trest domácího vězení ukládán osobám, které je třeba s přihlédnutím k povaze a závažnosti trestného činu, osobě pachatele i možností jeho resocializace sice bezprostředně postihnout omezením osobní svobody (nestačí jen podmíněné odsouzení), ale postačuje vzhledem k jeho osobním vlastnostem a rodinným poměrům podstatně menší intenzita zásahů vůči nim.“*³²

Trest domácího vězení oproti nepodmíněnému trestu odnětí svobody skýtá významné výhody jak pro pachatele, tak pro celou společnost. Nespornou výhodou trestu domácího vězení je zachování rodinných, pracovních a sociálních vazeb odsouzeného, když není ze svého dosavadního způsobu života zásadně vyčleněn a v podstatě pokračuje ve svém životě jako doposud, nadále vykonává své zaměstnání, pečuje o své nezletilé děti, o staré rodiče, věnuje se svým koníčkům. Uvedený trest dává širokou možnost pozitivního působení na pachatele, který není vystaven nebezpečí škodlivých vlivů vězeňského prostředí a pro další život není stigmatizován jako bývalý vězeň. Další výhodou lze vidět i na straně poškozeného, který má větší šanci dostat plnou a včasnou náhradu za škodu způsobenou mu trestným činem.

Ze strany státu je významnou výhodou nízká finanční náročnost oproti výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Za rok 2013 Vězeňská služba ČR vyčíslila náklady na jeden den věznění na částku 1.319 Kč (jedná se o průměrný denní náklad na jednoho vězně za celou Vězeňskou službu ČR, tj. náklady

³² Důvodová zpráva k ust. § 60 tr. zákoníku – Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestnímu zákoníku – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.

na platy, pojistné, ostatní věcné výdaje, FKSP a kapitálové výdaje).³³ Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku předpokládá roční náklady na kontrolu jednoho odsouzeného k trestu domácího vězení při použití elektronického kontrolního systému dohledu ve výši 28.572Kč, tj. cca 78Kč denně. V částce však nejsou zahrnuty náklady na pořízení tohoto systému sledování, jehož cena je odhadována na cca 560 milionů Kč. V roce 2012 Probační a mediační služba realizovala pilotní projekt „Elektronický monitoring odsouzených“. V rámci tohoto čtyřměsíčního experimentu bylo používáno 25 monitorovacích zařízení, náklady na jeden monitorovací den a jednu sledovanou osobu byly vyčísleny na cca 165Kč.³⁴ Pomineme-li počáteční investice, které bude muset stát vynaložit k zavedení elektronického kontrolního systému, půjde o finanční úsporu o téměř 80%. Vzhledem k tomu, že ani po více než pěti letech trvání účinnosti trestního zákoníku, který trest domácího vězení zakotvil, nebyl elektronický kontrolní systém sledování zaveden, kontrolu odsouzených k trestu domácího vězení provádějí úředníci Probační a mediační služby České republiky a náklady na jednoho odsouzeného tak činí cca 300Kč denně.³⁵

Podle statistických údajů z let 2010 až 2013 byl v České republice uložen trest domácího vězení v roce 2010 v 117 případech u dospělých pachatelů a ve 4 případech u mladistvých, v roce 2011 v 234 případech u dospělých pachatelů a ve 2 případech u mladistvých, v roce 2012 v 424 případech u dospělých pachatelů a ve 20 případech u mladistvých, v roce 2013 v 193 případech u dospělých pachatelů a v 7 případech u mladistvých.³⁶ Statistické údaje za rok 2014 nebyly do doby zpracování této práce ještě k dispozici.

Trest domácího vězení je nejčastěji ukládán za trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí a trestný čin krádeže, ty dohromady tvoří každoročně přibližně polovinu trestných činů, za které byl tento trest uložen, dále pak

³³ Vězeňská služba ČR. *Výroční zpráva za rok 2013* [online]. - Dostupné na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/vyrocnizprava_vscr_2013.pdf [cit. 2015-02-24]

³⁴ Probační a mediační služba ČR. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“*. [online]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf [cit. 2015-02-24].

³⁵ [Online]. Dostupné na <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/domaci-vezni-uz-use-trili-statu-dvacet-milionu-korun/r~i:article:697923/>. [cit. 2015-03-03].

³⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické údaje* [online]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html> [cit. 2015-02-03].

za trestné činy ohrožení pod vlivem návykové látky, výtržnictví, zanedbání povinné výživy, poškozování cizí věci, porušování domovní svobody, ale např. i ublížení na zdraví³⁷, tedy za relativně mírnější trestné činy.

3.2 Podmínky ukládání trestu domácího vězení

Trest domácího vězení je u dospělých pachatelů upraven v ust. § 60 a § 61 tr.zákoníku a realizace jeho výkonu je pak zakotvena v ust. § 334a - § 334h tr.řádu.

3.2.1 Podstata trestu domácího vězení

Podstatu trestu domácího vězení definuje ust. § 60 odst.3 tr.zákoníku jako povinnost odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu. Tímto ustanovením zákonodárce vymezil obsah trestu domácího vězení spolu s povinnostmi odsouzeného a dále vyjmenoval důležité důvody, které by mohly výkon trestu ohrozit, výčet důvodů je pouze demonstrativní.

Odsouzený je povinen zdržovat se po dobu výkonu trestu v určeném obydlí na konkrétní adrese. Pojem obydlí je vymezen v trestním zákoníku jako „*dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející*.“³⁸ Jedná se o poměrně široký pojem, který „*klade důraz na faktický stav bydlení z jakéhokoli titulu, např. vlastnictví nemovitosti, nájemní či podnájemní vztah, bydlení na základě rodinných vztahů, rozhodnutí soudu o umístění do ústavního zařízení atd.*“³⁹ Obydlím může být např. dům, byt,

³⁷ Probační a mediační služba ČR. *Agenda trestu domácího vězení* [online]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/download/odorne_cinnosti_analyzy_TDV_k_31.12.2013.pdf [cit. 2015-02-03].

³⁸ Ust. § 133 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů – „Obydlím se rozumí dům, byt nebo jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející.“

³⁹ ŠÁMALOVÁ, Milada in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1245. ISBN 978-80-7400-109-3.

místnost ve svobodárně, podnikové či jiné ubytovně, penzionu, domově důchodců, hotelový pokoj, campingová chatka atd. „*Za obydlí se tedy považuje vše, co slouží člověku k bydlení. Poskytuje uživateli zejména soukromí, ve kterém nemá být rušen, zajišťuje ochranu nejen jeho osoby, ale i osobních věcí (např. osobní korespondence, rodinných fotografií, videozáznamů apod.), zabezpečuje mu klid, oddech a jiné nutné životní potřeby, a chrání jeho samého i jeho věci proti vnějším negativním vlivům okolí (např. povětrnostním poměrům, hluku).*“⁴⁰ Tímto vymezením je respektován článek 12 Listiny základních práv a svobod, kterým je chráněna nedotknutelnost obydlí.⁴¹

Při ukládání tohoto trestu soud ve výroku rozhodnutí též stanoví časové období, ve kterém je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí, v pracovních dnech, ve dnech pracovního klidu⁴² a pracovního volna s přihlédnutím k jeho pracovní době a k času potřebnému k cestě do zaměstnání, k péči o nezletilé děti a k vyřizování nutných osobních a rodinných záležitostí.

Nutné osobní a rodinné záležitosti, ke kterým soud při ukládání trestu přihlíží, se musí v životě pachatele objevovat pravidelně, nikoli pouze jednorázově či nahodile, typickým příkladem bude např. studium pachatele nebo navštěvování kvalifikačního nebo rekvalifikačního kurzu pachatelem či péče o dlouhodobě nemocného rodinného příslušníka. „*Obstarávání těchto záležitostí lze alespoň v jisté míře předvídat a časově plánovat a trest domácího vězení dle toho pak dopředu přizpůsobit.*“⁴³ Mimořádné události v životě pachatele řeší

⁴⁰ ŠÁMALOVÁ, Milada in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1245. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁴¹ Čl.12 odst.1 Listiny - usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů – „Obydlí je nedotknutelné. Není dovoleno do něj vstoupit bez souhlasu tohoto, kdo v něm bydlí.“

⁴² Dny pracovního klidu vymezuje zákoník práce v ust. § 91 - „*Dny pracovního klidu jsou dny, na které připadá nepřetržitý odpočinek zaměstnance v týdnu, a svátky.*“ Svátky jsou pak definovány v zákoně č. 245/2000 Sb., o státních svátcích, o ostatních svátcích, o významných dnech a o dnech pracovního klidu, jako státní svátky (ust. § 1 – „*Dny 1. leden - Den obnovy samostatného českého státu, 8. květen - Den vítězství, 5. červenec - Den slovanských věrozvěstů Cyrila a Metoděje, 6. červenec - Den upálení mistra Jana Husa, 28. září - Den české státnosti, 28. říjen - Den vzniku samostatného československého státu a 17. listopad - Den boje za svobodu a demokracii se prohlašují za státní svátky České republiky*“) a ostatní svátky (ust. § 2 – „*Ostatními svátky jsou 1. leden - Nový rok, Velikonoční pondělí, 1. květen - Svátek práce, 24. prosinec - Štědrý den, 25. prosinec - 1. svátek vánoční a 26. prosinec - 2. svátek vánoční.*“)

⁴³ ŠČERBA, Filip. *Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb.* Trestněprávní revue. 2012, č. 1, s. 1.

ust. § 60 odst.3 tr.zákoníku, když demonstrativně předkládá důležité důvody (např. nemoc, úraz odsouzeného, svatba, pohřeb rodinného příslušníka, mimořádná pracovní směna), pro které lze vybočit z povinnosti setrvat v určeném obydlí.

Předcházející právní úprava v ust. § 60 odst.3 tr.zákoníku stanovila přesné časové vymezení trestu domácího vězení, a to tak, že odsouzený byl povinen zdržovat se v určeném obydlí ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den a v ostatních dnech v době od 20.00 hodin do 05.00 hodin, nestanovili soud v rozsudku jinak. Novelou trestního zákoníku č. 330/2011 Sb., účinnou od 1.12.2011, bylo časové omezení vymezené v trestním zákoníku zrušeno a svěřeno do výlučné kompetence soudu, který trest ukládá, aby stanovil dobu výkonu trestu. Dle mého názoru je tato změna pozitivním přínosem a prohloubením zásady individualizace trestu, kdy lze dobu výkonu trestu přesněji vymezit s ohledem na rodinný, pracovní a sociální život pachatele.

Soud dále může ve výroku meritorního rozhodnutí odsouzenému povolit účast na bohoslužbách a jiných náboženských shromážděních samozřejmě za předpokladu, že odsouzený tento způsob života vedl již v minulosti před odsouzením, není tedy možné, že by se odsouzený „obrátil na víru“ až po pravomocném odsouzení.

Z podstaty trestu domácího vězení, specifikované v předchozích odstavcích, vyplývá, že uložení tohoto trestu významně omezuje jednu ze základních a ústavně chráněných svobod – svobodu pohybu. Domnívám se však, že omezení této svobody je pro pachatele újmou výrazně přijatelnější, než by bylo omezení jeho osobní svobody výkonem trestu odnětí svobody, i když by byl jen krátkodobý, v řádech jednotek měsíců.

3.2.2 Zákoné podmínky pro uložení trestu domácího vězení

Uložení trestu domácího vězení je vázáno na splnění zákonem předpokládaných podmínek, které jsou stanoveny v ust. § 60 odst.1 tr.zákoníku. Všechny podmínky musí být splněny kumulativně.

První podmínka omezuje okruh pachatelů, kterým je možné trest domácího vězení uložit, výhradně na pachatele přečinů, tj. všech nedbalostních trestných činů a úmyslných trestných činů, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody

s horní hranicí trestní sazby do pěti let.⁴⁴ Podle mého názoru je horní hranice pěti let trestu odnětí svobody pro uložení trestu domácího vězení příliš vysoká, přihlédneme-li k tomu, že trest domácího vězení lze uložit pouze do výše dvou let (a je více než pravděpodobné, že bude ukládán v měsících nikoli v letech) a při případné přeměně tohoto trestu na nepodmíněný trest je zákonem stanoven přepočít - jeden započatý den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.⁴⁵ Navíc do skupiny trestných činů s horní hranicí do pěti let lze zařadit mnoho trestných činů s větší společenskou závažností jako např. vydírání (§ 175 odst.1 tr.zákoníku), sexuální nátlak (§ 186 odst.1 tr.zákoníku), kuplířství (§ 189 odst.1 tr.zákoníku), zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193 odst.1 tr.zákoníku), týrání svěřené osoby (§ 198 odst.1 tr.zákoníku), týrání osoby žijící ve společném obydlí (§ 199 odst.1 tr.zákoníku), podvod (§ 209 ods.1-3 tr.zákoníku), legalizace výnosů z trestné činnosti (§ 216 odst.1 tr.zákoníku), nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283 odst.1 tr.zákoníku), násilí proti orgánu veřejné moci (§ 323 odst.1 tr.zákoníku), založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv svobod a člověka (§ 403 odst.1 tr.zákoníku) a jiné. Nepovažuji za příliš šťastné, aby v trestním zákoně existovala i jen možnost uložit trest domácího vězení někomu, kdo zneužívá dítě k výrobě pornografie či týrá svěřenou osobu nebo se podílí na legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Další z podmínek předpokládá, že vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného přečinu a osobě a poměrům pachatele lze mít důvodně za to, že postačí uložení trestu domácího vězení, a to popřípadě i vedle jiného trestu. Povaha a závažnost přečinu je určována zejména zákonnými znaky skutkové podstaty (např. význam chráněného zájmu, který pachatel svým jednáním ohrozil či porušil, a forma zavinění) a konkrétními okolnostmi, za nichž byl trestný čin spáchán (např. pohnutka, záměr či cíl pachatele, míra jeho zavinění, způsob provedení činu, rozsah způsobených následků, existence polehčujících či přitěžujících okolností).⁴⁶ Ve prospěch osoby pachatele bude hovořit zejména jeho dosavadní řádný život (bez předchozího odsouzení či opakovaného

⁴⁴ Ust. § 14 odst.2 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁵ Ust. § 62 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁴⁶ VÁLKOVÁ, Helena in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 716. ISBN 978-80-7400-109-3.

projednání pro přestupek), jeho chování po spáchání trestného činu (zejména nahrazení způsobené škody či alespoň projevená snaha škodu nahradit) a příp. i konkrétní rodinné a sociální poměry pachatele.

Nezbytnou podmínkou uložení trestu domácího vězení je písemný slib pachatele, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost.⁴⁷ Současně je však nutné uvést, že „*odsouzený ani v písemném slibu nemusí místo, kde by chtěl trest vykonávat, uvádět.*“⁴⁸ Podstatou slibu pachatele je právo vyjádřit se k rozhodným skutečnostem výkonu tohoto trestu, např. zda má být trest domácího vězení vůbec ukládán či za jakých podmínek, zda má stálé bydliště, kde by bylo možné trest vykonávat, zda mu výkon trestu umožňuje jeho zaměstnání a rodinné zázemí, jaký je jeho zdravotní stav (např. že dochází na pravidelné kontroly či hospitalizace do zdravotnického zařízení). Soud tímto získává dostatečné informace a podklady potřebné pro rozhodnutí, zda trest domácího vězení uloží či nikoli. Jde vlastně o individualizaci uloženého trestu, která je nezbytná proto, aby byl uložený trest účelný. Pokud by pachatel písemný slib nedal, nelze trest domácího vězení uložit, soud musí zaměřit pozornost na jiný druh trestu. U této podmínky mne napadá, zda by nebylo vhodné a potřebné podmínit uložení tohoto trestu též souhlasem nebo alespoň vyjádřením rodinných příslušníků či jiných osob žijících s odsouzeným ve společném obydlí, neboť i oni budou případným výkonem trestu domácího vězení odsouzeným výrazně zasaženi (např. budou nuceni strpět náhodné kontroly probačního úředníka). Řekla bych, že by také bylo příhodné obstarat i vyjádření vlastníka nemovité věci, kde by trest měl být vykonáván, pokud se nejedná o nemovitou věc ve vlastnictví přímo pachatele. I jeho právo bude svým způsobem omezeno a zejména by tím došlo k ověření, že pachatel má po celou dobu výkonu trestu právo v určeném obydlí setrvat.

Trest domácího vězení může být uložen jako trest samostatný nebo vedle jiného trestu. Toto posouzení je záležitostí soudu, který musí zhodnotit povahu a závažnost spáchaného přečinu a současně i osobu a poměry pachatele. Na základě odůvodněných závěrů pak rozhodne o uložení trestu domácího vězení

⁴⁷ Vzor písemného slibu obviněného – příloha č.1 na s. 77 této práce.

⁴⁸ ŘÍHA, Jirí in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3840-3841. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

jako trestu samostatného či vedle jiného trestu, přičemž tento trest nesmí být uložen vedle trestu odnětí svobody a vedle trestu obecně prospěšných prací.⁴⁹

Trest domácího vězení lze dospělému pachateli uložit na maximální dobu dvou let, tuto dobu nelze překročit. Pokud by však soud tento trest ukládal trestním příkazem, je přípustné uložit ho pouze do výměry jednoho roku a výhradně po předchozím vyžádání si zprávy probačního úředníka, která bude obsahovat zjištění o možnostech výkonu tohoto trestu a stanovisko obviněného.

Po dobu výkonu trestu domácího vězení lze pachateli uložit též přiměřená omezení nebo přiměřené povinnosti směřující k tomu, aby pachatel vedl řádný život, jejich příkladný výčet je obsažen v ust. § 48 odst.4 tr.zákoníku – např. zdržet se návštěv nevhodného prostředí či sportovních, kulturních a jiných společenských akcí a zákaz styku s určitými osobami. Lze též uložit náhradu škody poškozenému nebo vydání bezdůvodného obohacení.

3.2.3 Další možnosti uložení trestu domácího vězení

České trestní právo zná v současné době další tři specifické možnosti uložení trestu domácího vězení.

První z nich byla zakotvena novelou trestního zákoníku č. 330/2011 Sb., účinnou od 1.12.2011, kterou byla do ust. § 65 tr.zákoníku vložena možnost přeměnit nevykonaný trest obecně prospěšných prací či jeho část na trest domácího vězení za splnění obecných podmínek. Přepočít je stanoven jedna i jen započatá hodina nevykonaného trestu obecně prospěšných prací na jeden den domácího vězení.

Další dvě novinky přinesla do českého trestního práva novela trestního zákoníku č. 390/2012 Sb., účinná od 8.12.2012, která zavedla možnost přeměnit nevykonaný peněžitý trest v trest domácího vězení a možnost přeměny trestu odnětí svobody v trest domácího vězení po výkonu poloviny uloženého trestu odnětí svobody. Přeměnit nevykonaný peněžitý trest v trest domácího vězení lze za splnění obecných podmínek.⁵⁰ Přeměnu trestu odnětí svobody v trest domácího

⁴⁹ Ust. § 53 odst.1 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁰ Ust. § 69 odst.2 písm.a) tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

vězení po výkonu poloviny uloženého trestu odnětí svobody zakotvuje ust. § 57a tr.zákoníku, přepočet je stanoven obdobně jako u přeměny trestu obecně prospěšných prací – každý den nevykonaného trestu odnětí svobody se počítá za jeden den domácího vězení. V tomto případě však soud, který o přeměně rozhoduje, není vázán nejvyšší výměrou trestu domácího vězení, tedy výměra dvou let může být i překročena.

3.2.4 „Kvazi“ domácí vězení

Pro úplnost je třeba dodat, že současný trestní zákoník umožňuje uložit ještě tzv. „kvazi“ domácí vězení ve dvou případech – jako soudem uloženou přiměřenou povinnost při podmíněném propuštění na počátku zkušební doby současně s dohledem⁵¹ a jako soudem uloženou přiměřenou povinnost podmíněně propuštěnému, který byl odsouzený za přečin a propuštěn před vykonáním poloviny uloženého trestu odnětí svobody.⁵² Výměra „kvazi“ domácího vězení uloženého podmíněně propuštěnému nesmí přesáhnout dobu jednoho roku, byť uložená zkušební doba je delší (ust. § 89 odst.3 tr.zákoníku). Podrobnější rozbor dalších podmínek pro ukládání „kvazi“ domácího vězení není předmětem této práce.

3.3 Podmínky ukládání trestního opatření domácího vězení mladistvým

Za spáchané provinění lze domácí vězení uložit i mladistvému. Právní úprava podmínek jeho uložení je obsažena v ust. § 26 odst.2 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Podmínky jsou shodné jako u dospělého pachatele, zákon o soudnictví ve věcech mládeže výslovně odkazuje na ustanovení trestního zákoníku. Je však omezena horní hranice trestní sazby trestního opatření domácího vězení na jeden rok. I u mladistvého bude povinností soudu u každého konkrétního případu pečlivě zvažovat rodinné, sociální a bytové poměry

⁵¹ Ust. § 89 odst.1 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Ust. § 89 odst.2 tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů .

mladistvého, zejména s ohledem na skutečnost, zda mladistvý vyrůstá ve fungující rodině, která mu bude při výkonu trestního opatření domácího vězení nápomocná, nebo zda je vůbec účelné tento trest uložit, pokud mladistvý stabilní rodinné zázemí postrádá.

Při ukládání tohoto trestního opatření mladistvému nelze opomenout ust. § 3 odst.3 zákona o soudnictví ve věcech mládeže. „*V žádném případě by nemělo vést uložení trestního opatření domácího vězení u mladistvých k tomu, že by se ohrozilo jejich zapojení v zájmových kroužcích, sportovních klubech a jiných sdruženích či aktivitách, které se příznivě podílejí na rozvoji jejich osobnosti a prosociálního způsobu života vůbec*“.⁵³ „*Proto je také nezbytné, aby u nich soud pro mládež při úvahách o uložení domácího vězení vzal v úvahu nejen povahu jejich trestné činnosti, jejich osobní a rodinné poměry a zdravotní stav, ale i faktor jejich věku a s ním spojený jejich neukončený rozumový a mravní vývoj a potřebu ho žádoucím směrem stimulovat*“.⁵⁴

Vedle trestního opatření domácího vězení lze mladistvému uložit i výchovná opatření. V úvahu budou přicházet podle mého mínění zejména dohled probačního úředníka, probační program, výchovné povinnosti a výchovné omezení. Za stěžejní a pro mladistvého nejpřínosnější považuji dohled probačního úředníka. Mladistvý s probačním úředníkem přichází do kontaktu již při „předjednání“ trestního opatření domácího vězení, následně při kontrole výkonu tohoto opatření a probační úředník tak může, za předpokladu vybudování si důvěry mezi ním a mladistvým, mladistvému pomoci řešit nastalou situaci, výchovně na něj působit a pokusit se mladistvého správně nasměrovat do jeho budoucího života. Domnívám se, že uložení dohledu probačního úředníka vedle domácího vězení mladistvému dodá trestnímu opatření větší efektivitu a dojde tím i k posílení výchovné funkce trestního opatření domácího vězení.

⁵³ VÁLKOVÁ, Helena in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 715. ISBN 978-80-7400-109-3.

⁵⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 252. ISBN 978-80-7400-350-9.

3.4 Úvahy de lege ferenda - možnost využití institutu domácího vězení jinde

Budu-li v následující kapitole rozebírat možnosti, kde by ještě bylo možné využít institut domácího vězení, pak mám na mysli stav, kdy bude efektivně fungovat systém elektronického sledování. V opačném případě nepovažuji za smysluplné o dalších možnostech vůbec uvažovat.

Ideálním případem, kde by mohl být institut domácího vězení dobře využíván, je podle mého mínění jako náhrada za vazbu. Vazba je ze své podstaty považována za velmi závažný zásah do osobní svobody člověka, je výjimečným, fakultativním a subsidiárním zajišťovacím opatřením. Měla by proto být využívána pouze v nejzávažnějších případech a v ostatních pachatelů by se mi jevilo příhodnějším využití určitých alternativních opatření, které naše současné trestní právo zná – peněžitě záruky, dohledu probačního úředníka, záruky zájmového sdružení občanů.

Institut domácího vězení se jeví výbornou volbou. Obviněný zůstává na svobodě, nevytržen ze svých rodinných a sociálních kontaktů. Je-li zaměstnán, zůstává zapojen i v pracovním kolektivu, nepřichází o cenné sociální vazby, neztrácí osvojené pracovní návyky a nadále je pro stát i „přínosem“ jako plátcé daní. Obviněný je „pouze“ omezen ve využití svého volného času, kdy musí zůstat v určeném obydlí a respektovat další pravidla. Je nepochybné, že účelnost tohoto opatření může být naplněna pouze tehdy, dojde-li k zavedení elektronického kontrolního systému, kterým bude kontrola prováděna pomocí elektronických náramků za součinnosti Probační a mediační služby, policejního orgánu a poskytovatele elektronického kontrolního systému. Je nutné, aby obviněný byl pod neustálou kontrolou za použití elektronického sledování, jinak by tento institut neměl patřičný důraz a mohl by být snadno obviněným obcházen.

Důležitý argument pro zavedení tohoto institutu vidím v tom, že je třeba si uvědomit, že vazba je zajištěním obviněného, tedy člověka, kterému ještě nebyla vina prokázána a pokud by nedošlo k prokázání obvinění, je domácí vězení jistě snesitelnější zkušeností než výkon vazby ve vazební věznici. Jako určité omezení, které by bylo nutné vyřešit, vidím dostatečnou informovanost veřejnosti o principech a smyslu nahrazování vazby tímto institutem, aby ze strany

veřejnosti nedošlo k mylné představě, že pachatel trestného činu zůstává na svobodě a de facto je tak „nepotrestán“.

Další oblastí, kde by mohl být institut domácího vězení podle mého mínění dobře aplikován, je „zostření“ podmíněného odsouzení, kdy by u určitých pachatelů namísto nepodmíněného trestu byl ukládán podmíněně odložený trest odnětí svobody spolu s povinností odsouzeného zdržovat se po vymezenou dobu (např. o víkendech) v místě bydliště. Šlo by zřejmě o pachatele, u kterých by soud uvažoval o uložení nepodmíněného trestu, ale ze zvláštních důvodů (např. rodinné poměry pachatele, závislost rodinných příslušníků na jeho osobě ať již finanční nebo fyzickou, kdy pečuje o osobu blízkou) by bylo možné pachateli poskytnout ještě šanci se vězení vyhnout uložení tohoto trestu. Je pro mne představitelné, že by jednalo i o pachatele závažnější trestné činnosti, např. dopravní nehody s těžším následkem. Tato varianta podmíněného odsouzení by podle mého názoru byla účelnější než podmíněné odsouzení „zostřené“ dohledem, kdy se pachatel „pouze“ dostavuje na středisko PMS a je mu domlouváno s cílem navést ho na správnou cestu.

Elektronický monitoring bych pak navrhovala využít u trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce jako výborný prostředek kontroly tohoto trestu. Elektronický náramek, který by odsouzený nosil, by přesně monitoroval jeho pohyb, tedy i to, zda neporušuje uložený trest vstupem na zakázanou akci.

Naopak jako absolutně nevhodné vidím užití domácího vězení, které v našem státě nedlouho existuje a které bylo od 1.12.2011 zavedeno novelou č. 330/2011 Sb. jako možnost přeměnit nevykonaný trest obecně prospěšných prací v trest domácího vězení a od 8.12.2012 novelou č. 390/2012 Sb., která zavedla možnost přeměnit nevykonaný peněžitý trest v trest domácího vězení. Domnívám se, že podstata alternativních trestů je právě a jedině alternativa k trestu odnětí svobody, nikoli alternativní trest jako alternativa k jinému alternativnímu trestu. Tímto nahrazováním jednoho alternativního trestu jiným je podle mého snižována důraznost a účelnost těchto trestů, odsouzenými jsou často vnímány tak, že to vlastně vždy nějak dopadne a vězení se vyhne.

4. Činnost Probační a mediační služby při výkonu trestu domácího vězení

Probační a mediační služba ČR (dále v textu i jen „PMS“) byla ustavena zákonem č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. „*Hlavním důvodem vytvoření PMS byla snaha asistovat trestní justici při uplatňování nové trestní politiky v oblasti sankcí vykonávaných na svobodě a přispět tím i ke snížení počtu uvězněných osob.*“⁵⁵ „*Byl vytvořen aparát, který by měl ve vztahu k soudům a státním zastupitelstvím plnit některé významné asistenční úkoly..... fungování Probační a mediační služby je spojeno s mnohými instituty trestního práva a je předpokladem pro naplňování cílů alternativního sankcionování a restorativní justice.*“⁵⁶ Probační a mediační služba ČR představuje novou instituci na poli trestní politiky, která vychází ze součinnosti dvou oblastí - sociální práce a trestního práva. Tímto propojením obou oblastí byla vytvořena nová profese v systému trestní justice.⁵⁷

Počátek činností, které byly svěřeny do pravomoci PMS, však můžeme vysledovat již do roku 1996, kdy ministr spravedlnosti na základě usnesení vlády zřídil funkční místa probačních úředníků u okresních soudů.⁵⁸ Omezenou část úkolů probace plnili pověření pracovníci odborného aparátu soudů - vyšší soudní úředníci (činní u soudů od 1.1.1995 na základě zákona č. 189/1994 Sb., o vyšších soudních úřednících⁵⁹). Od roku 1996 byli též pověřeni vykonáváním nezbytných úkonů v souvislosti se zavedením trestu obecně prospěšných prací.⁶⁰ S funkcí probačního úředníka mám osobní zkušenost, tuto činnost jsem u Okresního soudu v Chrudimi vykonávala cca dva roky do doby zřízení střediska Probační a mediační služby. Vedle své obvyklé pracovní náplně jsem měla na starosti též

⁵⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 387. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁵⁶ Tamtéž s. 388.

⁵⁷ ROZUM, Jan. *Činnost probační a mediační služby z pohledu restorativní justice*. In Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2003, s. 42.

⁵⁸ ŠTERN, Pavel in ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s.12. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁵⁹ Od 1.7.2008 nahrazen novým zákonem č. 121/2008 Sb., o vyšších soudních úřednících a soudních úřednících státního zastupitelství.

⁶⁰ SOTOLÁŘ, Alexander, PÚRY, František, ŠÁMAL, Pavel. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s.304. ISBN 80-7179-350-7.

vedení seznamu poskytovatelů trestu obecně prospěšných prací, kontrolu výkonu tohoto trestu, u podmíněného odsouzení s dohledem pak jsem prováděla pohovory s odsouzenými a snažila se je přimět k vedení řádného života a nahrazení škody poškozeným. Efektivitu mé činnosti jako probačního úředníka jsem nepovažovala za příliš vysokou, nebyla jsem pro činnost probačního úředníka nijak speciálně vyškolená, neměla jsem ani dostatek času se jednotlivými případy zabývat, protože prioritní bylo vyřízení mé běžné pracovní agendy. Zřízení středisek Probační a mediační služby se speciálně vyškolenými pracovníky jsem velmi přivítala.

Podstatou činnosti Probační a mediační je pomoc orgánům činným v trestním řízení, pachateli trestného činu a poškozeným. PMS vytváří předpoklady k tomu, aby trestní věc mohla být projednána ve zvláštním druhu trestního řízení nebo mohl být uložen a vykonán alternativní trest nespojený s odnětím svobody a poskytuje odborné vedení i pomoc pachateli, jeho rodinným příslušníkům i poškozenému s cílem, aby pachatel v budoucnu vedl řádný život.⁶¹

4.1 Součinnost soudů a Probační a mediační služby při ukládání a výkonu alternativních trestů

Probační a mediační služba je významným elementem a pomocníkem soudu při ukládání a zejména při kontrole výkonu alternativních trestů včetně trestu domácího vězení. PMS je činná ve všech fázích trestního řízení, přičemž její úlohu při kontrole výkonu alternativních trestů považuji za nejvýznamnější. Podle J.Čádové lze činnost pracovníků PMS v rámci trestního řízení rozdělit do tří, zpravidla na sebe navazujících, fází – předběžné šetření, projednání podmínek pro nařízení trestu a kontrola výkonu trestu.⁶²

K předběžnému šetření ještě před uložením alternativního trestu dochází tehdy, je-li PMS požádána orgánem činným v trestním řízení o zjištění skutečností

⁶¹ FOLTÝNOVÁ, Lucie, FOLTÝN, Leo. *Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR*. Státní zastupitelství. 2011, č. 6, s. 20.

⁶² ČÁDOVÁ, Jitka in ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s.156-157. ISBN 978-80-7367-757-2.

rozhodujících pro uložení alternativního trestu či alternativního způsobu vyřízení věci. J.Čádová mj. uvádí, že se PMS podílí na výběru a vyhodnocení vhodných pachatelů.⁶³ S tím nemohu úplně souhlasit. Ze zkušeností z praxe vím, že Probační a mediační služba by chtěla vstupovat do trestního řízení již od jeho počátku, její představou je, aby mohla o každém pachateli zpracovat zprávu s návrhem na řešení věci. V praxi to však takto fungovat nemůže. Jednak se domnívám, že PMS není tím subjektem, který by měl určovat způsob řešení trestní věci či druhu trestu, tím by měl být dozorující státní zástupce a soud. A dalším důvodem pro moje stanovisko je skutečnost, že jednotlivá střediska PMS nedisponují odborným personálem v takovém rozsahu, aby bylo v jejich silách zvládnout vše v potřebném rozsahu. Fáze předběžného šetření je důležitá hlavně před uložením trestu domácího vězení a trestu obecně prospěšných prací, kdy je nutné zjistit osobní a rodinné poměry obviněného. V této fázi PMS zjišťuje, jaké jsou podmínky bydlení obviněného, jeho rodinná situace, jaké vykonává zaměstnání, jaký je způsob života, jaký je jeho zdravotní stav, obviněnému dále dává informace o alternativním trestu, např. co jeho výkon obnáší a jakým způsobem bude ve svém životě omezen, u trestu domácího vězení pak zajišťuje písemný slib obviněného. O všech zjištěných skutečnostech podává zprávu státnímu zástupci či soudu. Praxe u našeho soudu je taková, že předseda senátu či samosoudce po přidělení trestní věci, shledá-li, že je na místě uložení alternativního trestu (zejména domácího vězení či obecně prospěšných prací), pověří příslušné středisko PMS tzv. předjednáním trestu, tj. prověřením možnosti, zda je možné, vhodné a účelné uložit alternativní trest včetně návrhu místa, kde bude trest vykonáván, a určí lhůtu, do které má být zpráva podána. Podrobný postup probačního úředníka v rámci tzv. institutu předběžného šetření u trestu domácího vězení je upraven v části A Metodického postupu úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení.⁶⁴ Podle tohoto Metodického pokynu je probační úředník povinen provést s obviněným úvodní osobní konzultaci a návštěvu v místě

⁶³ ČÁDOVÁ, Jitka in ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds). *Probace a mediacce: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s.156-157. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁶⁴ Zdroj Probační a mediační služba ČR. *Pokyn ředitele č. 4/2010*, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení.

bydliště pachatele, zjištěné informace analyzuje a na základě nich předá soudu stanovisko k možnosti uložení trestu domácího vězení.

Dalším stadiem činnosti Probační a mediační služby je projednání podmínek pro nařízení trestu, které následuje po pravomocném uložení alternativního trestu. Spolupráce s PMS v této fázi je náplní její pracovní činnosti v rámci tzv. porozsudkové agendy ve vykonávacím řízení. Soud zašle PMS pravomocné rozhodnutí, obžalobu (či návrh na potrestání) a kopii opisu rejstříku trestů (u trestu domácího vězení ještě kopii písemného slibu obviněného) se žádostí o umístění odsouzeného pro výkon trestu včetně uvedení kontaktních údajů odsouzeného. Smyslem této činnosti PMS je zjištění vhodného místa k výkonu alternativního trestu. Došlo-li již ve věci k předjednání trestu, PMS „pouze“ podá zprávu, zda se nezměnily podmínky, které byly podkladem pro původní vyjádření, a zda původně projednané místo výkonu je i nadále pro výkon trestu příhodné. V případě trestu domácího vězení je-li vypracována první komplexní zpráva, musí obsahovat osobní a sociální poměry obviněného (rodinná situace, zaměstnání a finanční situace, druh jeho obydlí, sociální kontakty a způsob trávení volného času), postoj obviněného k řešení následku trestného činu (postoj obviněného a stanovisko oběti nebo poškozené organizace), charakteristiku průběhu kontaktu s obviněným (spolupráce obviněného s PMS a spolupráce dalších osob a subjektů) a stanovisko PMS – doporučení/nedoporučení uložení trestu domácího vězení.⁶⁵

Podle J.Čádové by se touto fází měla soudu dostat informace důležitá i pro stanovení počátku výkonu trestu.⁶⁶ S tímto názorem lze souhlasit zejména, pokud jde o trest obecně prospěšných prací, nemělo by dojít k poškození odsouzeného (zkrácení zákonné lhůty pro výkon trestu) tím, že trest bude nařízen v době, kdy je prokazatelné, že trest ještě nemůže být vykonáván, např. z důvodu nepříznivých klimatických podmínek či existence překážky na straně poskytovatele. U trestu domácího vězení soud k navrženému datu může přihlídnout, ale zpravidla počátek trestu určuje sám.

⁶⁵ Zdroj Probační a mediační služba ČR. *Pokyn ředitele č. 4/2010*, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení.

⁶⁶ ČÁDOVÁ, Jitka in ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 157. ISBN 978-80-7367-757-2.

Velmi významnou fází činnosti Probační a mediační služby je kontrola výkonu alternativního trestu. Spolupráce s PMS ve vykonávacím řízení je také mojí pracovní náplní. Je-li alternativní trest řádně odsouzeným vykonáván a jsou jím dodržovány všechny podmínky, pak je celé vykonávací řízení svěřeno výhradně do mé kompetence, předsedovi senátu je věc předkládána pouze v případě neplnění podmínek trestu. Toto stadium činnosti PMS začíná po nařízení výkonu alternativního trestu, tj. po vydání usnesení o nařízení výkonu trestu obecně prospěšných prací s přesně určeným místem výkonu a druhů vykonávaných prací nebo po vydání nařízení výkonu trestu domácího vězení s přesně vymezeným místem výkonu trestu a datem počátku výkonu trestu. V této fázi pracovník PMS provádí osobní namátkové kontroly v místě výkonu trestu, spolupracuje s poskytovatelem služeb, s rodinou odsouzeného, s poškozeným, motivuje odsouzeného, aby dodržoval soudem stanovené podmínky výkonu alternativního trestu, aby řešil náhradu škody poškozenému, pomáhá odsouzenému s řešením jeho příp. problémů s cílem snížit pravděpodobnost spáchání nového trestného jednání odsouzeného a dovést ho k vedení řádného života. V případě změny poměrů u odsouzeného jedná s ním i se soudem s cílem reagovat na změněnou situaci a pokusit se jí řešit, např. i podáním návrhu na odklad, změnu či přerušování výkonu trestu k příslušnému soudu. O průběhu výkonu alternativního trestu podává pracovník PMS soudu pravidelné zprávy ve lhůtách, na kterých je se soudem domluvený. Na podaná vyjádření PMS je soudem v případě potřeby přiměřeně reagováno. Oprávněním probačního pracovníka PMS je i podání návrhu na přeměnu alternativního trestu, pokud odsouzený podmínky trestu neplní.

Všechny tři fáze mají společné základní principy činnosti Probační a mediační služby – *„úzká součinnost s příslušným orgánem činným v trestním řízení a zapojení poškozeného do procesu řešení konfliktu.“*⁶⁷ Toto dělení činností Probační a mediační služby ČR je možné aplikovat i na ukládání a výkon trestu domácího vězení.

⁶⁷ ČÁDOVÁ, Jitka in ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 158. ISBN 978-80-7367-757-2.

4.2 Činnost Probační a mediační služby při kontrole trestu domácího vězení

Probační a mediační služba ČR má při kontrole výkonu trestu domácího vězení dominantní postavení. V ust. § 334b tr.řádu je PMS pověřena prováděním kontroly tohoto trestu, kontrolu může provádět dvěma způsoby:

1. prostřednictvím elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného, ve spolupráci s provozovatelem tohoto systému nebo
2. prostřednictvím namátkových kontrol prováděných probačním úředníkem – za tímto účelem je odsouzený povinen probačnímu úředníkovi umožnit vstup do místa výkonu trestu.⁶⁸

V současné době Probační a mediační služba nemá na vybranou, jak při kontrole výkonu trestu domácího vězení postupovat, protože systém elektronického monitoringu není v našem státě prozatím funkční. Kontrola trestu proto musí být prováděna namátkovými návštěvami pracovníků PMS v rozsahu stanoveném ve vyhlášce č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, která byla přijata jako prováděcí předpis k novému trestnímu zákoníku.

Podrobněji se činnosti Probační a mediační služby při kontrole výkonu trestu domácího vězení věnuji v kapitole 5.2.

⁶⁸ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 354. ISBN 978-80-87576-93-9.

5. Výkon trestu domácího vězení

Trest domácího vězení soud může uložit rozsudkem nebo trestním příkazem. Podmínky uložení tohoto trestu byly rozebrány v kapitole 3.2 a 3.3.

Ve výroku rozhodnutí, kterým je trest domácího vězení ukládán, musí být obligatorně obsažena výměra ukládaného trestu (maximálně dva roky, v případě ukládání trestním příkazem či mladistvému nesmí přesáhnout jeden rok) a přesně vymezena doba, po kterou bude odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí (tato doba by měla s ohledem na osobní a rodinné poměry odsouzeného být vymezena co nejkonkrétněji). Fakultativně soud může odsouzenému ve výroku odsuzujícího rozhodnutí uložit přiměřená omezení či přiměřené povinnosti, povinnost nahradit podle svých sil způsobenou škodu, odčinit nemajetkovou újmu, povinnost vydat bezdůvodné obohacení získané trestným činem či povolit odsouzenému navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.⁶⁹

Z těchto skutečností je patrné, že ve výroku rozhodnutí, kterým je trest domácího vězení ukládán, není vymežováno místo výkonu tohoto trestu. Přesné místo je specifikováno až v rámci vykonávacího řízení v nařízení výkonu trestu domácího vězení.⁷⁰

Ne všechny soudy však toto dodržují. Soudci Okresního soudu v Chrudimi, bohužel, ve výroku odsuzujícího rozsudku přesně specifikují místo, kde má být trest vykonáván, když vycházejí z předchozí zprávy PMS o předjednání trestu. Doposud k žádnému problému tohoto druhu při výkonu trestu u našeho soudu naštěstí nedošlo, lze si ale představit situaci, že v době výkonu trestu domácího vězení např. bude odsouzený nuceně vystěhován z místa dosavadního výkonu či vykázan ze společného obydlí při podezření na domácí násilí, pak vyvstane otázka, jak uvedenou situaci řešit, když existuje pravomocné meritorní rozhodnutí, kde je přesně vymezeno *právě to* místo výkonu trestu. Prosté vydání nového nařízení trestu je podle mne poněkud diskutabilní, nařízení není formou rozhodnutí, ale pouhého opatření. Věc by zřejmě musela být řešena

⁶⁹ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 352. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁷⁰ Ust. § 334a tr.řádu - zákona č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

cestou mimořádného opravného prostředku – nejpravděpodobnější se mi jeví stížnost pro porušení zákona, neboť meritorním rozhodnutím soudu byl porušen zákon, což přináší mj. i další vytížení odborného aparátu ministra spravedlnosti, který jako jediný je oprávněn tuto stížnost podat, a soudců Nejvyššího soudu ČR, který by stížnost musel řešit. Tato situace přesně ilustruje moje oblíbené rčení, ke kterému jsem se dopracovala po několikaletém působení v soudní praxi - „Proč to dělat jednoduše, když to jde složitě“ – přitom postačí, aby bylo postupováno podle zákonných ustanovení, komplikované řešení sporné otázky pak zcela odpadne.

O uložení trestu domácího vězení může být též rozhodnuto usnesením, kterým ve vykonávacím řízení soud rozhodne o přeměně trestu odnětí svobody v trest domácího vězení (§ 57a tr.zákoníku a § 333b tr.řádu) nebo o přeměně trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení (§ 65 odst. 2 písm. a) tr.zákoníku a § 340b tr.řádu) nebo o přeměně peněžitého trestu v trest domácího vězení (§ 69 odst. 2 písm. a) tr.zákoníku a § 344 odst. 2 tr.řádu). Usnesení musí obsahovat ve výroku stejné náležitosti jako rozsudek či trestní příkaz, jimiž byl uložen trest domácího vězení jako prvotní trest.⁷¹

V následujících kapitolách se budu věnovat jednotlivým krokům při výkonu trestu domácího vězení, kterými se zabývám při své práci.

5.1 Nařízení výkonu trestu domácího vězení

Prvotním úkonem následujícím poté, co rozhodnutí, kterým byl odsouzenému uložen trest domácího vězení, stane se pravomocným a vykonatelným, soud požádá příslušné středisko Probační a mediační služby (podle bydliště odsouzeného) o ověření již předjednaného místa výkonu trestu nebo o zjištění vhodného místa pro výkon trestu v případě, kdy trest nebyl předjednan. K tomu je PMS poskytnuta přiměřená lhůta.

Po podání zprávy Probační a mediační službou je výkon trestu domácího vězení předsedou senátu, v praxi vyšším soudním úředníkem, nařízen podle ust.

⁷¹ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3839. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

§ 334a tr.řádu. V nařízení, které má formu opatření, je přesně vymezeno místo výkonu trestu a počátek trestu.⁷²

Místo výkonu trestu domácího vězení stanoví soud v nařízení tak, že „půjde o:

a) *obydlí odsouzeného v místě trvalého pobytu,*

b) *obydlí v místě, kde se odsouzený zdržuje.*“⁷³ Místo výkonu trestu je nutné vymezit velice konkrétně, aby nedošlo k nedorozuměním při jeho výkonu, soud vychází ze zprávy Probační a mediační služby.

„*Určení počátku výkonu trestu domácího vězení je podstatnou náležitostí nařízení výkonu tohoto trestu, bez něj by vůbec žádný výkon nemohl začít a odsouzený by jej nemohl vykonat.*“⁷⁴ Datum počátku výkonu trestu je určováno soudem, přičemž může být přihlédnuto k doporučení probačního pracovníka. Zpravidla je stanoveno tak, aby bylo možné včas (tj. před stanoveným začátkem) doručit odsouzenému nařízení výkonu trestu domácího vězení, a aby si odsouzený mohl obstarat svoje neodkladné záležitosti. Současně je však dbáno na ust. § 321 odst.2 tr.řádu, byť se týká výzvy k nástupu nepodmíněnému trestu, tedy soud by neměl počátek trestu stanovit déle než jeden měsíc ode dne právní moci rozhodnutí, ukládajícího trest domácího vězení. Lhůta počátku výkonu trestu by měla odpovídat okolnostem případu a pohybovat se spíše v řádu dnů než týdnů. U Okresního soudu v Chrudimi je počátek trestu volen zpravidla tak, aby výkon trestu začal běžet v pracovní den cca 14 dnů ode dne nařízení.

Nařízení musí být doručeno odsouzenému do vlastních rukou, tato podmínka je pochopitelná, neboť teprve jeho oznámením se odsouzený dozvídá, kdy mu počíná běžet výkon trestu. Odsouzený nemůže sám o své vůli začít trest vykonávat. Nařízení se doručuje i příslušnému středisku Probační a mediační služby spolu s pověřením ke kontrole tohoto trestu.⁷⁵

Příslušnost soudu, který výkon trestu domácího vězení nařizuje, se řídí obecným ustanovením pro vykonávací řízení – ust. § 315 odst.2 tr.řádu. Výkon trestu domácího vězení tedy nařizuje soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni.

⁷² Vzor nařízení trestu domácího vězení – příloha č. 2 na s. 78 této práce.

⁷³ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3839. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

⁷⁴ Tamtéž s. 3838.

⁷⁵ Vzor pověření PMS ke kontrole výkonu trestu domácího vězení – příloha č. 3 na s. 80 této práce.

5.2 Kontrola trestu domácího vězení

Podle ust. § 334b tr.řádu zajišťuje kontrolu výkonu trestu domácího vězení Probační a mediační služba ČR ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem.

Podle J.Čádové „*záměrem probační služby je, aby výkon TDV byl realizován intenzivním kontaktem probačního úředníka s odsouzeným v jeho bydlišti a na středisku PMS. V tomto pojetí sociální práce s odsouzeným k trestu domácího vězení je vstup probační a mediační služby jediná a správná cesta.*“⁷⁶

Podrobnosti kontroly výkonu trestu domácího vězení stanoví vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb.

5.2.1 Kontrola za součinnosti Probační a mediační služby

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení, v ust. § 1 specifikuje, v čem kontrola spočívá, je to zejména:

- a) v provádění namátkových kontrol úředníkem Probační a mediační služby v místě výkonu trestu domácího vězení,
- b) v užití elektronického kontrolního systému,
- c) ve vedení dokumentace o všech úkonech spojených s kontrolou,
- d) ve vyhodnocování plnění soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 tr.zákoníku směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život,
- e) v prověřování, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu v souladu s rozhodnutím soudu podle § 60 odst. 4 tr.zákoníku a zda plní výchovná opatření uložená soudem podle § 60 odst. 5 tr.zákoníku,
- f) v prověřování důvodů porušení podmínek trestu a

⁷⁶ ČÁDOVÁ, Jitka. *Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce*. České vězeňství. 2010, č. 1, s. 17.

g) v informování soudu o porušení podmínek výkonu trestu nebo neplnění přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 tr.zákoníku nebo neplnění výchovných opatření uložených soudem podle § 60 odst. 5 tr.zákoníku.

V současné době, kdy stále není k dispozici elektronický systém sledování, jsou jediným prostředkem kontroly výkonu trestu domácího vězení namátkové kontroly odsouzeného v místě určeném pro výkon tohoto trestu pracovníkem Probační a mediační služby. Jde o osobní návštěvu pracovníka PMS (probačního úředníka nebo asistenta) v bydlišti odsouzeného v době, po kterou má soudem určeno se v bydlišti zdržovat.⁷⁷

Postup probačního úředníka – specialisty na trest domácího vězení při výkonu kontroly nad tímto trestem upravuje v části C Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení.⁷⁸ V následující části se budu věnovat povinnostem probačního úředníka, které jsou stanoveny tímto Metodickým postupem.

Nejprve je probační úředník povinen provést s odsouzeným úvodní osobní konzultaci a poučít ho o omezeních spojených s kontrolou výkonu trestu domácího vězení a o jeho povinnostech v rámci součinnosti, záznam o poučení se zakládá do dokumentace vedené u střediska Probační a mediační služby (viz ust. 3 vyhlášky č. 456/2009 Sb.). Dále probační úředník kontaktuje vedoucího pořádkové služby příslušného obvodního (či místního) policejního oddělení a informuje jej o uložení trestu domácího vězení konkrétnímu odsouzenému, v případě nutnosti pak požádá o policejní asistenci při návštěvě probačního úředníka u odsouzeného.

Základním kontrolním prostředkem je provádění namátkové kontroly odsouzeného v místě výkonu trestu v době, ve které se má odsouzený v místě zdržovat. Namátkové kontroly jsou prováděny osobně probačním úředníkem nebo probačním asistentem, v nočních hodinách probíhá vždy za doprovodu druhé

⁷⁷ ČÁDOVÁ, Jitka in ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar (eds). *Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál, 2010, s. 157. ISBN 978-80-7367-757-2.

⁷⁸ Zdroj Probační a mediační služba ČR. *Pokyn ředitele č. 4/2010*, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení.

osoby (dalšího úředníka, asistenta, policisty či strážníka obecní policie). Zde je třeba upozornit, že policista nemá právo do obydlí odsouzeného bez zákonného důvodu vstoupit, pouze úředníka k místu doprovodí, stejně tak i další doprovázející osoba.

Probační úředník si na počátku stanoví plán namátkových kontrol, při jeho sestavování musí zohlednit zejména osobnost pachatele a jeho motivaci k výkonu trestu domácího vězení, jeho dosavadní zodpovědnost a spolehlivost při výkonu trestu a závažnost spáchaného trestného činu.⁷⁹ Podle Metodického postupu PMS však musí být odsouzený zkontrolován minimálně třikrát v jednom měsíci. Podle sdělení vedoucí Střediska PMS v Chrudimi jsou u tohoto střediska namátkové kontroly prováděny pětkrát až sedmkrát do měsíce. Probační úředník, který jde provádět namátkovou kontrolu, má mít k dispozici služební mobilní telefon, formulář „Záznam o namátkové kontrole TDV“⁸⁰, formulář „Sdělení o porušení TDV“⁸¹ a základní administrativní pomůcky pro psaní v terénu.

Probační úředník se při kontrole nejprve prokáže služebním průkazem a požádá odsouzeného o předložení občanského nebo jiného průkazu, kterým se prokáže jeho totožnost. Z každé kontroly je nutné na místě vyhotovit „Záznam o namátkové kontrole TDV“, který je podepisován i odsouzeným. O průběhu výkonu trestu pak PMS informuje v určených lhůtách soud, není-li lhůta určena, zasílá podle Metodického postupu soudu zprávy minimálně jedenkrát za šest měsíců. U Okresního soudu v Chrudimi jsou zprávy od Probační a mediační služby vyžadovány zpravidla jedenkrát za dva až tři měsíce podle délky uloženého trestu.

Není-li odsouzený v místě v době kontroly přítomen, probační úředník sepíše „Sdělení o porušení TDV“, které zanechá na viditelném místě s výzvou, aby odsouzený v určeném termínu kontaktoval PMS a doložil důvod porušení výkonu trestu domácího vězení. Zjistí-li důvod nepřítomnosti, např. z výpovědi rodinného příslušníka či spolubydlícího, zapíše ho též do tohoto sdělení.

⁷⁹ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3847. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

⁸⁰ Zdroj Probační a mediační služba ČR. *Pokyn ředitele č. 4/2010*, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. *Příloha č. 8*.

⁸¹ Zdroj Probační a mediační služba ČR. *Pokyn ředitele č. 4/2010*, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení. *Příloha č. 9*.

O nedoložené a nevysvětlené nepřítomnosti odsouzeného v místě výkonu trestu neprodleně informuje probační úředník podrobnou zprávou příslušný soud.

Namátkové kontroly jsou doplňovány konzultacemi probačního pracovníka s odsouzeným na středisku PMS a případnými dalšími profesionálními způsoby práce PMS, např. tzv. vzdálenou kontrolou, tj. kontaktem s odsouzeným telefonickým voláním na pevnou linku nebo pomocí webové kamery (např. Skype). Současně probační úředník odsouzenému napomáhá při řešení jeho problémů formou poskytnutí odborné pomoci a poradenství s cílem vést odsouzeného ke spořádanému životu. Probační úředník je rovněž v kontaktu s rodinou odsouzeného či s osobami sdílejícími s klientem prostory obydli, ve kterých odsouzený trest vykonává.⁸²

5.2.2 Kontrola za použití elektronického monitorovacího systému

Elektronický monitorovací systém byl poprvé testován v šedesátých letech 20. století ve Spojených státech amerických na Harvardské univerzitě jako terapeutický nástroj pro kontrolu chování osob podmíněně propuštěných z výkonu trestu a psychicky nemocných. Z podnětu soudce J.Loveho z Albuquerque v USA byl v roce 1983 elektronický monitoring poprvé použit pro kontrolu odsouzených. Po šesti letech již bylo v USA ročně elektronicky monitorováno 12 – 14 tisíc podmíněně odsouzených osob a 1.300 podmíněně propuštěných osob z výkonu trestu odnětí svobody, o deset let později již to bylo sto tisíc osob.⁸³ Spojené státy americké tak lze oprávněně považovat za průkopníky v zavádění elektronického monitoringu.

Evropské země v rámci trestní justice používají elektronické sledování již od devadesátých let minulého století. V některých zemích představuje elektronicky sledované domácí vězení samostatný druh trestu, v jiných je součástí podmínek stanovených při podmíněném odsouzení či při uložení některého alternativního trestu. Elektronické sledování je využíváno i v rámci výkonu trestu odnětí svobody, v případech podmíněného propuštění z výkonu trestu nebo jako

⁸² Probační a mediační služba ČR. *Odborné činnosti. Trest domácího vězení.* [online]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>. [cit. 2015-02-23].

⁸³ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem.* [online]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6368&d=338780>. [cit. 2015-03-04].

kontrolní prvek v případě nahrazení vazby některým alternativním opatřením, které právní řád dané země dovoluje. V evropských zemích je možné vysledovat tři hlavní skupiny programů elektronického sledování: tzv. front door programy (opatření nahrazující vazbu; druh trestu; součást podmínek alternativních trestů), tzv. back door programy (programy před a po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody) a ostatní programy (např. využití elektronického sledování v oblasti přistěhovalecké politiky v Anglii či ke kontrole uvnitř věznic ve Švédsku).⁸⁴

Elektronické monitorování může být prováděno různými technickými prostředky, základním rozlišením je pasivní sledovací systém a aktivní sledovací systém. Systém pasivní (či „*programový kontaktní systém*“) funguje na principu navazování telefonních spojení počítače s odsouzeným v předem stanovených nebo náhodně vybraných časových okamžicích, přičemž odsouzený má povinnost telefonáty přijímat a potvrzovat svou přítomnost pomocí zařízení sloužícího k rozluštění kódu, které má upevněné na paži nebo noze. Počítač zaznamenává, zda odsouzený reagoval či nikoli. U aktivního systému (jinak „*stálý signální systém*“) je využíván přijímač nainstalovaný v bytě, který přijímá signál vysílaný ze zařízení upevněného na těle odsouzeného, je-li signál předávaný z instalovaného přijímače do počítače na kontrolním stanovišti přerušeno, počítač spustí alarm a tím oznámí, že odsouzený opustil určené místo výkonu trestu.⁸⁵

V České republice by zřejmě mělo jít o aktivní systém sledování, neboť podstatou elektronického monitoringu má být „*sledování pohybu odsouzeného technickými prostředky na dálku, které bude spočívat ve sledování, zda se v určeném čase odsouzený nevzdaluje z místa svého bydliště, s tím, že tato agentura neoprávněně vzdálení se z místa výkonu trestu domácího vězení sdělí příslušnému soudu.*“⁸⁶

Důvodová zpráva k trestnímu řádu předpokládá, že tento systém nebude provozován státem či Probační a mediační službou, ale bude jej spravovat soukromý subjekt - agentura, který bude mít uzavřenu smlouvu se státem.

⁸⁴ ZEMAN, Petr a kol. *Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 34. ISBN 978-80-7338-100-4.

⁸⁵ ŠČERBA, Filip. *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 354. ISBN 978-80-87576-93-9. a KRAHL, Matthias. *Elektronicky hlídané domácí vězení*. Právní rozhledy. 1998, č. 5, s. 232.

⁸⁶ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3844. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl)

Shodnou myšlenku prezentuje již v roce 2007 i JUDr. Král, když je přesvědčen, že „v současné době existuje dostatek firem, které jsou schopny elektronické sledování nabídnout jako službu státu, tedy za dohodnutou částku za osobu a den zajistit využitím vlastní techniky a personálu dostatečně transparentní evidenci pohybu odsouzeného a v případě porušení podmínek z jeho strany předávat soudu přesvědčivé a důkazně podložené údaje.“⁸⁷ Tato cesta se jeví jako správná, minimálně z důvodu menších výdajů poskytovaných z veřejných prostředků.

Elektronický monitorovací systém ke kontrole trestu domácího vězení bohužel v České republice, ani po pěti letech účinnosti nového trestního zákoníku, nebyl dosud zaveden. Nedá se však říci, že by Ministerstvo spravedlnosti bylo od roku 2010 zcela nečinné. V březnu 2010 došlo i k vyhlášení výběrového řízení na provozovatele elektronického monitoringu, po určitých nejasnostech bylo ale zrušeno. Za působení JUDr. Pospíšila ve funkci ministra spravedlnosti na přelomu let 2011 a 2012 pak začala být prosazována myšlenka, že teprve poté, kdy bude trest domácího vězení uložen 500 odsouzeným, bude vyhlášeno výběrové řízení na provozovatele zajišťujícího elektronický monitoring. „Platí teze, že jakmile bude pět set lidí ve výkonu (myšleno trestu domácího vězení), tak by se výběrové řízení vyhlásilo,“ prohlásil náměstek ministra spravedlnosti Daniel Volák.⁸⁸ Jediným argumentem zastánců této myšlenky byla pouze přílišná finanční náročnost zavedení elektronického kontrolního systému bez jakési „jistoty“, že trest domácího vězení bude soudy skutečně ukládán.

K úplné stagnaci ze strany Ministerstva spravedlnosti naštěstí nedošlo, již v průběhu roku 2012 byl spuštěn pilotní projekt „Elektronický monitoring odsouzených.“ Projekt trval od 1.7.2012 do 30.11.2012 a jeho hlavním cílem bylo zkušebně ověřit provoz elektronického monitoringu u odsouzených k trestu domácího vězení a získané poznatky využít pro zavedení monitoringu do praxe české trestní justice. Experiment skončil úspěšně, potvrdil technologickou způsobilost, bezpečnostní odolnost i přijatelnou finanční náročnost monitorovací technologie a bylo doporučeno zavedení systému elektronického monitoringu odsouzených pro širší využití v rámci výkonu trestní spravedlnosti, konkrétní

⁸⁷ KRÁL, Vladimír. *Domácí vězení – další alternativní trest?* Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 235.

⁸⁸ *Náramky budou, až dostane domácí vězení 500 lidí, vzkazuje ministerstvo soudům.* [Online]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/domaci/260182-naramky-budou-az-dostane-domaci-vezeni-500-lidi-vzkazuje-ministerstvo-soudum.html>. [cit. 2015-03-01].

doporučení se týkalo zakoupení 500 kusů monitorovacích zařízení, v budoucnu až 2000 kusů.⁸⁹

Na základě výstupního doporučení z pilotního projektu byla v únoru 2013 vypsána veřejná zakázka na dodávku a zajištění provozu zařízení sloužícího k elektronickému monitorování odsouzených k trestu domácího vězení v odhadované hodnotě 229 500 000 Kč.⁹⁰ Tuto zakázku však „poslala k šípku“ amnestie vyhlášená prezidentem Klausem v lednu 2013, která vlastně vynulovala počet uložených trestů domácího vězení, zakázka se tak stala nerentabilní a byla proto předčasně ukončena. Je však otázkou, zda tento argument může obstát, když zavedení elektronického monitoringu ke kontrole domácího vězení předpokládá účinná právní úprava a nelze tedy stanovovat jakési početní limity uložených trestů domácího vězení, jejichž dosažení je podmínkou pro zavedení elektronického sledování ke kontrole výkonu trestu.

Horkou novinkou týkající se této problematiky je podpis smlouvy mezi zástupci Probační a mediační služby a zástupci společnosti KPMG (vítězem ve výběrovém řízení na zpracování studie proveditelnosti zavedení elektronického monitorovacího systému pro trestní justici v České republice), ke kterému došlo na Ministerstvu spravedlnosti dne 23. února 2015. Společnost KPMG provede analýzu stávajících systémů elektronického monitoringu v Evropě a srovná jejich přednosti a nevýhody, následně navrhne tři nejvhodnější varianty pro české právní prostředí a vypracuje i ekonomickou analýzu, která vyčíslí finanční náklady budoucí veřejné zakázky. Studie proveditelnosti by měla být odevzdána v průběhu dubna letošního roku a její závěry by měly být mimo jiné i odborným podkladem pro přípravu zadávací dokumentace k veřejné zakázce pro výběr provozovatele elektronického kontrolního systému.⁹¹ K zavedení funkčního elektronického kontrolního systému ke kontrole trestu domácího vězení je však ještě dlouhá cesta.

⁸⁹ Průběh a výsledky projektu viz Probační a mediační služba ČR. *Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“*. [online]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf. [cit. 2015-02-24].

⁹⁰ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 357. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁹¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výběrové řízení na zpracování studie proveditelnosti k zavedení elektronického monitoringu pro trestní justici vyhrála společnost KPMG* [online]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=341221> [cit. 2015-02-23].

I v budoucnu po zavedení elektronického kontrolního systému to však bude probační úředník, který bude mít při kontrole trestu domácího vězení i nadále dominantní úlohu. Tuto roli mu svěřuje jak trestní řád v ust. § 334b, tak prováděcí vyhláška č. 456/2009 Sb. Podle ust. § 7 odst. 1 této prováděcí vyhlášky spočívá kontrola výkonu trestu domácího vězení, zajišťovaná Probační a mediační službou ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, zejména v:

- a) instalaci a deinstalaci elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení,
- b) instalaci a deinstalaci technického zařízení na těle odsouzeného,
- c) poučení odsouzeného o fungování elektronického kontrolního systému a o nepřípustnosti jakýchkoli zásahů do tohoto systému ze strany odsouzeného a dalších neoprávněných osob,
- d) sledování odsouzeného v určeném místě po stanovenou dobu elektronickým kontrolním systémem,
- e) prověření dostupnosti a funkčnosti elektronického kontrolního systému,
- f) evidenci zaznamenaných případů nepřítomnosti odsouzeného v místě a čase výkonu trestu domácího vězení.

V prováděcí vyhlášce se současně upravuje i postup instalace elektronického kontrolního systému v místě výkonu trestu domácího vězení. Převzetí elektronického kontrolního systému do užívání odsouzený potvrdí podpisem předávacího protokolu, který rovněž podepíše přítomný zástupce provozovatele a probační úředník. Součástí předávacího protokolu jsou také podmínky pro provoz elektronického kontrolního systému, které je odsouzený povinen dodržovat. Stejnopis předávacího protokolu je probační úředník povinen předat soudu.

Zavedení elektronického kontrolního systému vidím jako prioritu, bez něj trest domácího vězení nemůže dost dobře být efektivní a smysluplnou alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Domnívám se dokonce, že by tento trest do doby, než bude elektronický monitoring odsouzených zaveden a plně funkční, neměl být vůbec soudy ukládán, neboť pouhé namátkové kontroly probačním úředníkem nemohou zajistit neustálé, řádné a nepřerušované plnění trestu odsouzeným.

5.2.3 Práva a povinnosti odsouzeného při výkonu trestu domácího vězení

V souvislosti s výkonem trestu domácího vězení musí odsouzený dodržovat určité povinnosti stanovené v ust. § 60 odst.3 tr.zákoníku a § 3 vyhlášky č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení. Odsouzený je povinen zdržovat se v soudem stanovené době na určeném místě po celou délku uloženého trestu, dostavit se k projednání podmínek místa výkonu trestu do střediska Probační a mediační služby a v průběhu celého trestu spolupracovat s probačním úředníkem, informovat probačního úředníka o svých osobních poměrech (zejména bydlišti, zaměstnání, sociální situaci), poskytnout potřebnou součinnost, zejména pak umožnit probačnímu úředníkovi provedení kontroly toho, zda se zdržuje ve stanovené době v určeném místě výkonu trestu, v rámci kontroly umožnit vstup úředníka PMS do svého obydlí a na jeho požádání prokázat svoji totožnost, po dobu trestu neprodleně informovat o jakýchkoli změnách (pracovní neschopnosti, pobytu v cizině, změny v zaměstnání atd.), jež by mohly vést např. k rozhodnutí soudu o přerušení trestu, popřípadě změně místa jeho výkonu, v průběhu trestu se na vyzvání probačního úředníka dostavit na příslušné středisko PMS a dokladovat skutečnosti, které budou stanoveny probačním úředníkem, plnit přiměřené povinnosti a omezení, pokud jsou soudem stanoveny, a na žádost probačního úředníka dokladovat tyto skutečnosti a na základě rozhodnutí soudu uhradit náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení.

Dále je v ust. 7 odst.2 prováděcí vyhlášky č. 456/2009 Sb. odsouzenému v návaznosti na jím udělený písemný slib⁹² rozvedena jeho povinnost součinnosti při kontrole výkonu trestu domácího vězení prováděné pomocí elektronického monitoringu v tom směru, že umožní za přítomnosti probačního úředníka vstup do obydlí zástupci provozovatele elektronického kontrolního systému za účelem instalace a deinstalace elektronického kontrolního systému, strpí na svém těle po 24 hodin denně technické zařízení po dobu výkonu trestu domácího vězení

⁹² ust. § 60 odst.1 písm.b) tr.zákoníku – zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů – „*pachatel dá písemný slib, že se ve stanovené době bude zdržovat v obydlí na určené adrese a při výkonu kontroly poskytne veškerou potřebnou součinnost*“.

a umožní zástupci provozovatele vstup do obydlí za účelem údržby a kontroly funkčnosti elektronického kontrolního systému.

Kde jsou stanoveny povinnosti, měla by být i práva – odsouzený má v rámci výkonu trestu domácího vězení právo si před počátkem výkonu trestu obstarat své rodinné a sociální záležitosti, i při výkonu trestu chodit dále do svého zaměstnání, navštěvovat pravidelně bohoslužby či docházet podle potřeby svého zdravotního stavu na nutná léčení a s nimi související úkony, požádat o změnu místa výkonu trestu, a to ze závažných důvodů, které doloží, požádat o přerušeni výkonu trestu, a to ze závažných např. zdravotních (např. v důsledku nástupu do nemocničního či léčebného zařízení) nebo rodinných důvodů (např. péče o dítě).⁹³

5.3 Odklad, přerušeni a změna trestu domácího vězení

Odloženi či přerušeni výkonu trestu domácího vězení upravuje ust. § 334d tr.řádu. Jde o rozhodnutí fakultativní a má formu usneseni, proti kterému je přípustná stížnost s přiznaným odkladným účinkem, usneseni se tak současně stává pravomocným i vykonatelným. Společným znakem pro oba tyto postupy soudu je, že k odloženi či přerušeni musí dojít výlučně z důležitých důvodů. „*Takovými důležitými důvody mohou být např. potřeba odsouzeného zařidit nezbytné rodinné záležitosti, déletrvající zdravotní potíže odsouzeného vyžadující hospitalizaci, služební cesta v rámci zaměstnání odsouzeného.*“⁹⁴ Musí jít o „*důležité důvody přechodné povahy, pro které by byl bezodkladný výkon trestu domácího vězení odsouzeného či osoby jemu blízké mimořádně tíživý.*“⁹⁵ Rozdílem je, že o odkladu je rozhodováno ještě před nařízením trestu domácího vězení, před započetiím jeho výkonu, kdežto o přerušeni v průběhu výkonu trestu.

⁹³ Probační a mediační služba ČR. *Trest domácího vězení. Průvodce pro pachatele.* [online]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_ng_TDV_cz.pdf [cit. 2015-02-25].

⁹⁴ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě.* 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 358-359. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁹⁵ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář.* 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3853. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

Výkon trestu domácího vězení po dobu přerušení trestu neběží, doba výkonu před vznikem překážky a po jejím odpadnutí se počítá.⁹⁶

Podle JUDr. Ščerby soud nemusí ve výroku usnesení o přerušení či odložení výkonu trestu domácího vězení přesně vymezovat dobu odkladu či přerušení.⁹⁷ Opačného názoru je JUDr. Říha, který ve velkém komentáři říká, že by tato doba měla být v usnesení výslovně uvedena.⁹⁸ Domnívám se, že je to nadbytečné, protože ust. § 334d odst.2 tr.řádu soudu obligatorně ukládá usnesením odvolat přerušení či odklad poté, co pomínou důležité důvody. Všechna tato usnesení musí být oznámena odsouzenému, příp. jeho obhájci, a státnímu zástupci. Po právní moci je nutné též o těchto skutečnostech vyrozumět Probační a mediační službu, a to zasláním usnesení s doložkou právní moci (viz ust. § 71b odst.2 v.k.ř.).

V době výkonu trestu domácího vězení mohou nastat situace, kdy bude nutné **změnit** a) místo výkonu trestu, b) dobu, po kterou je odsouzený povinen zdržovat se v určeném obydlí, nebo c) přiměřené povinnosti a přiměřená omezení. Tyto situace řeší ust. § 334e tr.řádu. O změně rozhoduje předseda senátu usnesením na základě návrhu odsouzeného, státního zástupce nebo probačního úředníka nebo i bez návrhu v případě existence tzv. důležitých důvodů. „*Při posuzování, zda jde o důvod důležitý, by měl předseda senátu na straně jedné citlivě zvážit potřeby odsouzeného, na straně druhé by svým příliš benevolentním postupem neměl umožnit maření výkonu trestu odsouzeným, jehož jediným cílem je takovým postupem se vyhnout výkonu trestu domácího vězení, nebo alespoň výrazně snížit jeho rozsah.*“⁹⁹ K dalšímu osvětlení pojmu „důležité důvody“ odkazuji na předchozí výklad u odložení a přerušení výkonu trestu. U rozhodování o změně (z logiky věci o změně doby a přiměřených povinností a přiměřených omezeních, u změny místa to možné není) platí zásada zákazu reformationis in peius (zákaz změny k horšímu), při které „*plně se uplatní ochrana odsouzeného, jemuž po právní moci odsuzujícího rozhodnutí není možno*

⁹⁶ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3854. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

⁹⁷ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 359. ISBN 978-80-87576-93-9.

⁹⁸ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3853. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

⁹⁹ Tamtéž, s. 3857.

zhoršit jeho postavení dodatečnou změnou ve vykonávacím řízení.¹⁰⁰ Přímou v zákoně je vymezeno, že není možné změnit v neprospěch odsouzeného počet hodin v týdnu, po které se má odsouzený zdržovat v určeném obydlí, a rozsah přiměřených omezení a přiměřených povinností.

Pro úplnost je třeba dodat poslední možnost, kromě přeměny trestu, kterou může soud ve vykonávacím řízení učinit, a to **upuštění** od výkonu trestu domácího vězení, upravenou v ust. § 334f tr.řádu. Upustit od výkonu trestu nebo jeho zbytku může od 1.1.2014 výhradně soud¹⁰¹ ve třech případech:

a) odsouzený byl nebo má být vydán do ciziny anebo předán cizímu státu podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci,

b) odsouzený byl nebo má být vyhoštěn,

c) odsouzený onemocněl nevyléčitelnou životu nebezpečnou nemocí nebo nevyléčitelnou nemocí duševní nebo z jiných obdobně závažných důvodů – pouze tady je proti usnesení o upuštění přípustná stížnost s přiznáním odkladného účinku. „*O nevyléčitelnou, životu nebezpečnou nemoc jde především v případech nádorových onemocnění, závažných onemocnění životně důležitých orgánů, pohlavních chorob či AIDS. Nevyléčitelné nemoci duševní mohou být organicky podmíněné psychické poruchy či některé psychózy. K řádnému posouzení existence onemocnění, jeho závažnosti a s tím související nemožnosti vykonat trest domácího vězení si předseda senátu opatří lékařskou zprávu nemocnice nebo ústavu, v jejichž péči je odsouzený, případně i znalecký posudek.*“¹⁰²

Nedojde-li ke skutečnosti pod bodem a) nebo b), která byla důvodem pro vydání rozhodnutí o upuštění, soud podle ust. § 334f odst.3 tr.řádu obligatorně musí rozhodnout o tom, že odsouzený trest domácího vězení nebo jeho zbytek vykoná.

¹⁰⁰ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3857. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

¹⁰¹ Na základě zákona č. 105/2013 Sb., kterým bylo novelizováno ust. § 334f tr.řádu, do 31.12.2013 rozhodnutí pod bodem a) činil ministr spravedlnosti.

¹⁰² ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3866. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

5.4 Přeměna trestu domácího vězení

Důsledkem porušení povinností při výkonu trestu odnětí svobody bylo pro pachatele v původním znění ust. § 61 tr.zákoníku nařízení náhradního trestu odnětí svobody ve výměře nejvýše jednoho roku, který byl odsouzenému určen již při ukládání trestu ve výroku odsuzujícího meritorního rozhodnutí. Neobsahoval-li výrok uložení náhradního trestu odnětí svobody, jednalo se o výrok o neúplný, jehož vada zakládala důvod k podání odvolání.¹⁰³ Náhradní trest odnětí svobody byl nařizován v celé výměře bez ohledu na to, kolik z výměry trestu domácího vězení odsouzený skutečně odpykal. Tato úprava platila do 30.11.2011, tedy necelé dva roky od účinnosti nového trestního zákoníku.

Poté byla našimi zákonodárci přijata novela č. 330/2011 Sb., která s účinností od 1.12.2011 změnila způsob sekundárního sankcionování odsouzeného v případě maření výkonu trestu domácího vězení na model přeměny trestu obdobně jako u trestu obecně prospěšných prací. Tato změna nebyla vypracována vládou, která návrh novely předložila, ale byla do této novely včleněna až poslanci při projednávání novely v Ústavně právním výboru Poslanecké sněmovny.¹⁰⁴ Nepovažuji tuto změnu za příliš šťastnou z několika důvodů, které osvětlím později.

Přeměnit trest domácího vězení soud může podle současného znění ust. § 61 tr.zákoníku na trest odnětí svobody, a to i během jeho výkonu, ze čtyř taxativně vymezených důvodů v případech, že odsouzený:

- 1) se v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu tohoto trestu – např. se od nařízení výkonu trestu nezdržuje v určeném obydlí,
- 2) bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení – je otázkou, co zákonodárce myslel „sjednanými“ podmínkami, při předjednání trestu domácího vězení na rozdíl od trestu obecně prospěšných prací se žádné podmínky nesjednávají, spíše bych se přiklonila k interpretaci

¹⁰³ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.10.2011, č.j. 3 Tdo 1339/2011-12. [Výběr NS 7765/2011].

¹⁰⁴ Usnesení Ústavně právního výboru PS ČR – sněmovní tisk 297/1 [online]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=297&ct1=1> [cit. 2015-02-24].

JUDr. Ščerby, že by se mělo jednat o stanovené podmínky, tj. přiměřené povinnosti či omezení či povinnost k náhradě škody,¹⁰⁵

3) zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest – např. nezdržuje se ve vymezené době v určeném obydlí,

4) jinak maří výkon trestu domácího vězení – např. nespolupracuje při kontrole výkonu trestu.

Jako paradox zákonné úpravy přeměny trestu domácího vězení vidím absenci požadavku na vedení řádného života odsouzeným po dobu výkonu trestu, resp. nemožnost přeměny trestu v případě nevedení řádného života. Některé soudy se této situaci snaží předejít tím, že ukládají povinnost vedení řádného života v době výkonu trestu domácího vězení jako přiměřenou povinnost ve smyslu ust. § 60 odst.5 tr.zákoníku. Nejvyšší soud však ukládání této povinnosti považuje za nadbytečné, protože „*vedení řádného způsobu života je nezbytnou součástí těch alternativních trestů, které spočívají v tom, že odsouzený je po určitou dobu povinen plnit zákonem nebo soudem stanovené povinnosti, a proto mu také není ukládán nepodmíněný trest odnětí svobody.*“¹⁰⁶ V této souvislosti lze souhlasit s názorem Nejvyššího soudu, že případ spáchání další trestné činnosti odsouzeným v průběhu výkonu trestu domácího vězení lze podřadit pod „jiné maření výkonu tohoto trestu.“¹⁰⁷ Současně se však domnívám, že by v zákoně mělo být nevedení řádného života odsouzeným po dobu výkonu trestu domácího vězení explicitně uvedeno jako důvod přeměny trestu domácího vězení na nepodmíněný trest stejně jako tomu je u trestu obecně prospěšných prací v ust. § 65 odst.2 tr.zákoníku z důvodu větší právní jistoty bez nutnosti dalšího výkladu a dovozování judikaturou.

Při přeměně trestu se každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení počítá za jeden den odnětí svobody.

Soudem příslušným k rozhodování o přeměně je v souladu s ust. § 315 odst.2 tr.řádu soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Rozhodováno je

¹⁰⁵ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 351. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹⁰⁶ ŠÁMAL, Pavel. *Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011*. Trestněprávní revue. 2014, č. 9, s. 199.

¹⁰⁷ Tamtéž.

na návrh probačního úředníka nebo i bez něj ve veřejném zasedání usnesením¹⁰⁸, ve kterém je zároveň určen způsob jeho výkonu, tj. zařazení do příslušného typu věznice.¹⁰⁹ Proti usnesení zákon připouští stížnost, které přiznává odkladný účinek.¹¹⁰ Usnesení se doručuje odsouzenému, státnímu zástupci a též probačnímu úředníkovi.

Určitým problematickým momentem přeměny trestu domácího vězení se zdá být určení, do kdy odsouzený skutečně vykonává tento trest, resp. který okamžik je rozhodný pro přepočítání trestu na trest odnětí svobody. „*Porušení podmínek trestu domácího vězení neznamena, že by výkon tohoto trestu byl přerušen. Odsouzený jej naopak musí vykonávat dál, takže ... z hlediska přepočtu na trest odnětí svobody musí být rozhodný ten okamžik, ke kterému soud o přeměně rozhodl, nikoli tedy moment samotného porušení povinnosti odsouzeného.*“¹¹¹ Shodný názor prezentuje i Nejvyšší soud „*při přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody se počátek přepočtu stanoví k okamžiku vyhlášení usnesení soudu prvního stupně, který rozhodl o přeměně trestu domácího vězení na trest odnětí svobody, neboť do tohoto rozhodnutí odsouzený stále vykonává trest domácího vězení, když není ani vyloučeno, že soud i přes splnění některé z podmínek uvedených v § 61 TrZ k přeměně domácího vězení nepřistoupí a ponechá ho v platnosti.*“¹¹² Jiný názor je vysloven ve velkém komentáři k trestnímu řádu, podle kterého by měl soud, rozhodující o přeměně trestu, zjišťovat aktuální stav výkonu trestu domácího vězení včetně dne přecházejícímu konání veřejného zasedání.¹¹³ Podle druhého názoru by zřejmě bylo nutné, aby probační pracovník denně kontroloval další výkon trestu, což podle mého mínění není v silách Probační a mediační služby. Po zavedení elektronického kontrolního systému tato problematická část přeměny odpadne. De lege ferenda bych navrhovala zakotvit zákonné ustanovení o dočasném přerušování výkonu trestu domácího vězení dnem, kdy je zjištěno porušení výkonu

¹⁰⁸ Vzor usnesení o přeměně trestu domácího vězení na nepodmíněný trest – příloha č. 4 na s. 81 této práce.

¹⁰⁹ Za podmínek uvedených v ust. § 56 tr.zákoníku.

¹¹⁰ Ust. § 334g tr.řádu - zákona č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹¹ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 348. ISBN 978-80-87576-93-9.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel. *Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011*. Trestněprávní revue. 2014, č. 9, s. 199.

¹¹³ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3869-3870. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

tohoto trestu, do doby, než je o tomto porušení soudem pravomocně rozhodnuto. Odsouzený by tuto informaci o přerušení samozřejmě dostal jako součást poučení o výkonu trestu domácího vězení od probačního úředníka.

Pro zajímavost bych si dovolila uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu, dotýkající se i přeměny trestu domácího vězení, ve kterém judikoval, že „obviněný, jemuž byl uložen trest domácího vězení a který se ve stanovené době nezdržoval v určeném obydlí, nemohl tímto jednáním naplnit znaky skutkové podstaty trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. g) tr. zákoníku, neboť v takovém případě trestní zákoník upravuje postupy, jimiž se zajišťuje jiný způsob vykonání tohoto trestu. U trestu domácího vězení jde o rozhodnutí podle § 61 tr. zákoníku o jeho přeměně v trest odnětí svobody, resp. podle úpravy účinné do 30. 11. 2011 o nařízení náhradního trestu odnětí svobody.“¹¹⁴

Jen jako poznámku na okraj problematiky přeměny trestu domácího vězení mi přijde vhodné uvést, že v případě přeměny trestu odnětí svobody na trest domácího vězení podle ust. § 57a tr.zákoníku se pro příslušnost soudu užije ust. § 320 odst.2 tr.řádu jako speciální ustanovení – rozhoduje soud, v jehož obvodu se trest odnětí svobody vykonává. Použití speciálního ustanovení bylo podpořeno i usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 7.6.2013, sp. zn. 3 Nt 15/2013, publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod R 43/2014 tr.

Zavedení přeměny trestu domácího vězení do našeho právního řádu nepovažuji za přínosné, navíc za situace, kdy byla měněna právní úprava fungující necelé dva roky a vlastně tak neexistovala zpětná vazba, proč zakotvenou úpravu měnit. Za první dva roky, kdy bylo možné trest domácího vězení uložit, tvořil podíl nařízení náhradních trestů necelých 25% v roce 2010 a 17% v roce 2011.¹¹⁵ To podle mého názoru není mnoho a hrozba vězení v přesně určeném rozsahu při neplnění podmínek trestu domácího vězení se zdála být tou správnou cestou.

Přeměna trestu domácího vězení se sice může jevit jako přísnější varianta vzhledem ke stanovenému přepočtu (1:1), když je možné při přeměně uložit nepodmíněný trest až v trvání dvou let oproti náhradnímu nepodmíněnému trestu

¹¹⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28.5.2013, sp.zn. 11 Tz 17/2013. [R 4/2014 tr.].

¹¹⁵ Probační a mediační služba. *Agenda trestu domácího vězení* [online]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/download/odorne_cinnosti_analyzy_TDV_k_31.12.2013.pdf [cit. 2015-02-20].

v maximální výměře jednoho roku, ale to platí pouze v počátku výkonu trestu. Naopak ke konci výkonu trestu se pro odsouzeného jeví varianta přeměny jako příznivější. Souhlasím s názorem JUDr. Říhy, že při přeměně trestu domácího vězení v trest odnětí svobody „na odsouzeného je již z podstaty věci vyvinut větší nátlak na počátku výkonu trestu domácího vězení....., aby se výkonu trestu dobrovolně podrobil, zatímco s blížícím se koncem výkonu trestu tento nátlak výrazně klesá, čímž může být oslabena ochota odsouzeného trest vykonávat, a to především při vědomí poměrně vysoké pravděpodobnosti neodhalení jeho nepřítomnosti v obydlí po určenou dobu pouhou namátkovou kontrolou probačním úředníkem.“¹¹⁶ Zásadním negativem tohoto modelu vidím v tom, že se po zjištění porušení podmínek výkonu trestu ze zákona nepřerušuje výkon trestu domácího vězení. Probační úředník podá o porušení podmínek soudu zprávu, ale samozřejmě trvá nějakou dobu, než je věc řešena, než je nařízeno veřejné zasedání, ve kterém je nutné o přeměně rozhodnout. Po celou tuto dobu odsouzený však nadále trest domácího vězení vykonává (musí, má ho nařízen) a může tak dojít k situaci, že ve chvíli, kdy je „teprve“ rozhodováno, je trest již vykonán nebo zbývá vykonat trest v řádu dnů a případná přeměna tak není odstrašující. Lze souhlasit s JUDr. Ščerbou, že „odsouzený tak vlastně dopředu ví, že pokud v rámci domácího vězení (například jednoholetého) několikrát poruší svou povinnost zdržovat se ve svém obydlí, hrozí mu jen krátkodobé nepodmíněné odnětí svobody, neboť soud zpravidla nerozhodne o přeměně okamžitě poté, co odsouzený k takovému rozhodnutí zavedl příčinu. Tento systém tak na odsouzeného nevytváří dostatečný tlak, aby svou základní povinnost spojenou s domácím vězením respektoval, tedy aby si občas během výkonu trestu „neodskočil“ mimo své obydlí (a to třeba i za účelem nějaké protiprávní činnosti).“¹¹⁷

Do budoucna bych navrhovala návrat k původní úpravě nařízení celého náhradního trestu odnětí svobody. Je nutné uvědomit si, že trest domácího vězení je chápán jako nejpřísnější alternativní trest, jeho neplnění by tedy, podle mého názoru, mělo být velice přísně sankcionováno.

¹¹⁶ ŘÍHA, Jiří in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3869. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

¹¹⁷ ŠČERBA, Filip: *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*. 2. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 348. ISBN 978-80-87576-93-9.

5.5 Opatření po vykonání trestu domácího vězení

Mezi opatření, která soud činí po úspěšném vykonání trestu domácího vězení, patří oznámení této skutečnosti na evidenci rejstříku trestů, stanovení povinnosti odsouzeného nahradit náklady spojené s výkonem tohoto trestu a v případě žádosti odsouzeného též rozhodnutí o zahlazení odsouzení.

5.5.1 Náklady trestu domácího vězení

Trest domácího vězení je kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody jediným dalším trestem, za jehož výkon je odsouzený povinen státu odvést určitou náhradu. „*Skutečnost týkající se finanční situace pachatele byla dost často zohledňována probačními pracovníky při institutu předběžného šetření, a to jako handicap v souvislosti s navrhováním trestního opatření domácího vězení u mladistvých pachatelů nebo pachatelů v tíživé finanční situaci.*“¹¹⁸ Povinnost odsouzeného nahradit náklady tohoto trestu proto někdy bývá důvodem, proč trest domácího vězení není soudem uložen, resp. jeho uložení není soudu Probační a mediační službou ani navrženo, protože by jeho výkonem došlo v budoucnu k přílišnému finančnímu zatížení pachatele i jeho rodiny.

Tuto povinnost stanoví ust. § 152 odst.1 písm.d) tr.řádu. O povinnosti odsouzeného k náhradě těchto nákladů rozhoduje po výkonu trestu nebo jeho části předseda senátu soudu prvního stupně.¹¹⁹ Rozhodnutí má formu usnesení¹²⁰, proti němuž je přípustná stížnost, která má odkladný účinek.¹²¹ V praxi je toto rozhodnutí zpravidla svěřeno vyššímu soudnímu úředníkovi.

Denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob její úhrady je určena vyhláškou č. 458/2009 Sb., která byla vydána Ministerstvem spravedlnosti s účinností od 1.1.2010 na základě zmocňujícího ustanovení § 152 odst.2 tr.řádu. Podle § 1 této vyhlášky činí denní sazba nákladů výkonu tohoto trestu 50Kč za každý kalendářní den, ve kterém

¹¹⁸ FOLTÝNOVÁ, Lucie, FOLTÝN, Leo. *Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR*. Státní zastupitelství. 2011, č. 6, s. 20.

¹¹⁹ Ust. § 155 odst.2 tr.řádu - zákona č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁰ Vzor usnesení o povinnosti odsouzeného nahradit náklady výkonu trestu domácího vězení – příloha č. 5 na s. 82 této práce.

¹²¹ Ust. § 155 odst.6 tr.řádu - zákona č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

odsouzený alespoň zčásti trest vykonával. Vyhláška dále upravuje následný postup úhrady těchto nákladů, mj. povinnost soudu po právní moci usnesení o určení povinnosti vyzvat odsouzeného k úhradě těchto nákladů na účet soudu ve lhůtě třiceti dnů ode dne doručení.¹²² K této výzvě je přikládána i poštovní poukázka a je doručována do vlastních rukou odsouzeného.

Moje zkušenost je taková, že rozhodnutí o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů trestu domácího vězení soud vydává až po vykonání celého trestu, aby bylo možné částku náhrady určit v přesné výši. Má-li odsouzený za to, že uložená částka je příliš vysoká, může soud požádat o povolení splátkového kalendáře.

5.5.2 Oznamovací povinnost soudu a zahlazení odsouzení

Vykonání trestu domácího vězení soud oznamuje na evidenci rejstříku trestů, tuto oznamovací povinnost soudu ukládá Příloha č. 4 / II. Instrukce MS ČR č.j. 505/2001-Org., kterou se vydává vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, v platném znění.

Odsouzení k trestu domácího vězení u dospělých pachatelů není zahlazováno ze zákona, je nutné o zahlazení odsouzení požádat. Zákonné podmínky zahlazení odsouzení jsou upraveny v ust. § 105 odst.1 písm.e) tr.zákona a ust. § 363 - § 365 tr.řádu. O zahlazení odsouzení rozhoduje předseda senátu okresního soudu, v jehož obvodu odsouzený v době podání návrhu má nebo naposledy měl bydliště, usnesením, a to na návrh odsouzeného, zájmového sdružení nebo osoby, která mohla ve prospěch odsouzeného podat odvolání. Soud odsouzení k trestu domácího vězení zahladí, vedl-li odsouzený po výkonu trestu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně jednoho roku. Neexistuje žádná zákonná definice pojmu řádný život, judikatura za jeden ze základních znaků vedení řádného života považuje dodržování právního řádu.¹²³ Podle JUDr. Púryho *„pachatel vedl řádný život, jestliže dodržoval právní řád a další základní normy občanské společnosti, plnil si své povinnosti vůči státu i vůči společnosti (zaměstnavateli, rodině), nezneužíval svých práv proti spoluobčanům,*

¹²² Vzor výzvy k úhradě nákladů výkonu trestu domácího vězení – příloha č. 6 na s. 83 této práce.

¹²³ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 53/2010. [T 1323]. Nebo Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.11.2013, sp.zn. 8 Tz 55/2013. [Výběr NS 4563/2013].

*nenarušoval občanské soužití v bydlišti ani v zaměstnání, nedopouštěl se přestupků, jiných deliktů a trestných činů.*¹²⁴ JUDr. Půry současně uvádí, že řádný život nelze zužovat jen na soudní beztrestnost či na dobrou pracovní morálku či bezúhonnost.¹²⁵ Nakonec to však bude soud, který vedení či nevedení řádného života odsouzeným bude při svém rozhodování hodnotit.

U mladistvých je situace odlišná, ust. § 35 odst.6 zákona o soudnictví ve věcech mládeže výslovně stanoví, že na mladistvého se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile bylo trestní opatření domácího vězení vykonáno.

Účinkem zahlazení odsouzení je, že se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen. Pro odsouzeného nejvýznamnější skutečností spojenou se zahlazením je, že nadále bude mít čistý trestní rejstřík a nebude jako odsouzený stigmatizován.

¹²⁴ PŮRY, František in ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 470. ISBN 978-80-7400-109-3.

¹²⁵ Tamtéž, s. 470.

6. Trest domácího vězení v Královéhradeckém soudním kraji

6.1 Vývoj ukládání trestu domácího vězení u soudů v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové

Podle statistických údajů Probační a mediační služby ČR z let 2010 až 2014 byl okresními soudy v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové (Východočeského soudního kraje) uložen trest domácího vězení v roce 2010 v 21 případech u dospělých pachatelů a v žádném případě u mladistvých, v roce 2011 v 34 případech u dospělých pachatelů a v 1 případě u mladistvých, v roce 2012 v 48 případech u dospělých pachatelů a ve 3 případech u mladistvých, v roce 2013 v 25 případech u dospělých pachatelů a ve 2 případech u mladistvých a v roce 2014 v 8 případech.¹²⁶ Ukládání tohoto trestu víceméně kopíruje trend ukládání v rámci celé České republiky, kdy byl nejvyšší počet trestu domácího vězení uložen v roce 2012 (celá republika – 444 případů, VČ soudní kraj – 51 případů).

Domnívám se, že ukládání trestu domácího vězení v roce 2013 výrazným způsobem ovlivnila vyhlášená amnestie prezidenta republiky ze dne 1.1.2013, kterou došlo ke zrušení a zahlazení dříve uložených a nevykonaných trestů obecně prospěšných prací a domácího vězení. Podle čl. IV (Prominutí dalších trestů) této amnestie prezident republiky vyhlásil, že:

„(1) Promím podmíněně odložené tresty odnětí svobody pravomocně uložené před 1. lednem 2013 osobám, které

a) dosáhly či v roce 2013 dosáhnou věk 70 let,

b) osobám, kterým byl trest uložen ve výměře nepřevyšující dva roky.

(2) Promím nevykonané tresty obecně prospěšných prací nebo jejich zbytky a nevykonané tresty domácího vězení nebo jejich zbytky, pokud byly tyto tresty pravomocně uloženy před 1. lednem 2013.

(3) Na osoby, kterým se promíjí trest podle odst. 1 a 2, se hledí, jako by odsouzeny nebyly.“¹²⁷

¹²⁶ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické údaje* [online]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html> [cit. 2015-02-07].

¹²⁷ Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1.1.2013, č. 1/2013 Sb.

Hlavní důsledek této vyhlášené amnestie lze spatřovat ve změně trestní historie velké části odsouzených, kterým byla amnestována a současně zahlazena mnohdy i velká část předchozích odsouzení. Vzhledem k pojetí domácího vězení jako nejpřísnějšího alternativního trestu, který je ukládán v případech opakované trestné činnosti, nebylo možné přistoupit k jeho uložení, protože předcházející odsouzení byla zahlazena a nelze k nim při novém odsouzení přihlížet, a soudy tak hledaly jiné mírnější alternativní tresty, např. trest obecně prospěšných prací.

6.2 Vývoj ukládání trestu domácího vězení u Okresního soudu v Chrudimi

Z informačního systému Okresního soudu v Chrudimi ISAS bylo zjištěno, že trest domácího vězení byl soudci tohoto soudu v roce 2010 uložen ve 2 případech, v roce 2011 v 1 případě, v roce 2012 v 5 případech, v roce 2013 ve 2 případech a v roce 2014 ve 4 případech, vždy u dospělých pachatelů. Ukládání trestu domácího vězení tak souhlasí s trendem ukládání v rámci celé republiky (viz kapitola 3.1), přičemž se v roce 2014 počet uložených trestů opět zvýšil.

Mladistvému pachateli soudce Okresního soudu v Chrudimi, který se na problematiku mladistvých specializuje, trestní opatření domácího vězení ještě nikdy neuložil, neřešil dosud takovou trestnou činnost mladistvého, kdy by považoval za vhodné, i s ohledem na osobu mladistvého, trest uložit. U Okresního soudu v Chrudimi také ještě nikdy nebyla využita možnost přeměnit trest obecně prospěšných prací nebo peněžitý trest na trest domácího vězení.

Trest domácího vězení byl nejčastěji uložen za trestné činy maření výkonu úředního rozhodnutí (v 5 případech), zanedbání povinné výživy (ve 4 případech) a krádeže (ve 3 případech), tedy za relativně mírnější trestné činy a kopíruje tak trend ukládání tohoto trestu v celé republice.

Požádala jsem soudce trestního úseku tohoto soudu o zhodnocení trestu domácího vězení pomocí minidotazníku, který obsahoval následující čtyři otázky:

- V čem spatřujete hlavní přínos zavedení trestu domácího vězení do systému našich trestních sankcí?
- Vyhovuje Vám trest domácího vězení v současné podobě nebo byste něco změnili? Pokud ano, co by to bylo a proč?

- Jaký parametr při ukládání trestu domácího vězení je pro Vás nejdůležitější a proč? A naopak, v jakých situacích trest nikdy neuložíte?
- Dokážete si představit využití trestu domácího vězení nebo jeho obdoby v jiné oblasti trestního práva – v jaké a proč?

Trest domácího vězení je soudci našeho soudu vnímán poměrně pozitivně, jeví se jako vhodná náhrada v situacích, kdy by bylo na místě uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody, a rozšiřuje výběr trestních sankcí o další vhodnou možnost. Důležitým faktorem pro jeho uložení/neuložení je pro soudce osoba pachatele a charakter spáchané trestné činnosti, nelze ale opomenout ani zjištěné skutečnosti a postoj Probační a mediační služby k tomuto druhu trestu. Současně však není hodnocen jako smysluplný do doby, než bude zaveden elektronický monitoring kontroly odsouzených. Využití institutu domácího vězení v jiných oblastech není pro soudce Okresního soudu v Chrudimi příliš představitelné, v mimořádných případech by možná mohl nahradit zajišťovací nebo ochranná opatření.

U Okresního soudu v Chrudimi není trest domácího vězení příliš frekventovaným trestem, o tom svědčí i statistika uvedená v prvním odstavci této podkapitoly. Podle mých zjištění na základě pohovorů se soudci je hlavním důvodem absence elektronického sledovacího systému sloužícího ke kontrole tohoto trestu, neboť kontrolu prováděnou pouhými náhodnými návštěvami probačního úředníka nepovažují soudci za dostatečnou a efektivní. Důvodem může být i to, že poměr řádně vykonaných trestů ku nevykonaným trestům domácího vězení (a přeměněných na nepodmíněný trest) je 1:2. Za celé období od roku 2010 došlo k řádnému vykonání pouze u dvou trestů domácího vězení, byť je statistika mírně zkreslená vyhlášenou amnestií z roku 2013, v důsledku které došlo k předčasnému ukončení pěti trestů domácího vězení.

7. Případy z praxe – kazuistika

Pro názornost jsem do této diplomové práce zařadila případy z praxe, které byly u Okresního soudu v Chrudimi, kde pracuji, skutečně projednávány a ve kterých byl pachatelé uložen trestu domácího vězení. Pro názornost jsem zvolila tři trestní věci, v nichž byl pokaždé trest domácího vězení jinak ukončen.

Případ č. 1

Státní zástupce v březnu 2012 podal k Okresnímu soudu v Chrudimi návrh na potrestání na podezřelého M.N. pro přečin neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 odst.1 alinea první tr.zákoníku, pro přečin ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst.1, odst.2 písm.a)c) tr.zákoníku a pro přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst.1 písm.a) tr.zákoníku, jehož se měl dopustit tím, že dne 9.2.2012 řídil osobní automobil bez jakéhokoli svolení jeho majitele, ačkoliv požíval alkoholické nápoje, a i přesto, že mu byl předchozím rozhodnutím soudu uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu tří let, který ještě nevykonal.

Samosoudce ve věci nařídil hlavní líčení, které bylo odročeno na pozdější termín za účelem doplnění dokazování o zprávu PMS Chrudim (podle bydliště odsouzeného) se stanoviskem k možnosti uložení trestu domácího vězení. PMS poté dne 15.10.2012 soudu doručila svoje doporučující stanovisko včetně uvedení místa výkonu trestu a písemného slibu obžalovaného, a proto samosoudce dne 16.10.2012 vydal rozsudek, kterým byl obžalovaný M.N. uznán vinným přečinem neoprávněného užívání cizí věci podle § 207 odst.1 alinea první tr.zákoníku, přečinem ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 274 odst.1, odst.2 písm.a)c) tr.zákoníku a přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst.1 písm.a) tr.zákoníku a byl mu uložen trest domácího vězení v trvání jednoho roku, přičemž bylo současně konkrétně vymezeno místo výkonu trestu, a trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na dobu tří let a šesti měsíců.

Jakmile rozsudek ukládající trest domácího vězení nabyl právní moci a vykonatelnosti, vyšší soudní úřednice v rámci tzv. porozsudkové agendy dne

24.10.2012 nařídila výkon trestu domácího vězení do projednaného místa s termínem nástupu výkonu trestu dne 5.11.2012, odsouzený nařízení převzal do vlastních rukou dne 2.11.2012.

Z prvotní zprávy PMS Chrudimi vyplynulo, že probační úředník provedl kontrolu u odsouzeného hned v první den výkonu trestu v podvečerních hodinách, odsouzený byl v bydlišti přítomen. Dne 1.1.2013 došlo prezidentem republiky k vyhlášení amnestie, jejímž důsledkem bylo vydání usnesení soudem dne 3.1.2013, kterým bylo rozhodnuto o účasti odsouzeného M.N. na amnestii a prominutí zbytku trestu domácího vězení, usnesení nabylo právní moci dne 11.1.2013. Soud o prominutí trestu informoval Rejstřík trestů ČR.

Vzhledem k tomu, že odsouzený část trestu domácího vězení vykonal, bylo nutné rozhodnout o jeho povinnosti nahradit státu náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení podle ust. § 152 odst.1 písm.d) tr.řádu, proto vyšší soudní úřednice o této povinnosti odsouzeného rozhodla usnesením a stanovila celkovou výši náhrady na 2.850Kč za dobu výkonu trestu od 5.11.2012 do 31.12.2012, tj. za 57 dnů. Po právní moci usnesení pak byla odsouzenému M.N. zaslána výzva k úhradě těchto nákladů do 30 dnů od převzetí výzvy. Odsouzený tuto částku v určené lhůtě zaplatil.

Uložení trestu domácího vězení se jevilo jako příhodné, odsouzený M.N. byl již za shodnou trestnou činnost (řízení motorového vozidla pod vlivem návykové látky) v minulosti dvakrát odsouzen, na tuto skutečnost bylo nutné reagovat uložením přísnějšího trestu, vyhlášená amnestie bohužel jeho trestní minulost „vymazala.“

Případ č. 2

Okresní státní zástupce podal k Okresnímu soudu v Chrudimi v měsíci listopadu 2013 návrh na potrestání na podezřelého D.M. pro přečin nedovoleného pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst.1 tr.zákoníku spočívající v tom, že v měsíci květnu 2013 v prostorách zahrady rodinného domu jeho matky bez příslušného oprávnění pěstoval pro vlastní potřebu celkem 18 ks rostlin konopí setého o výtěžnosti upotřebitelného množství rostlinné hmoty po usušení celkem 1.940 gramů s obsahem 3,34%, konkrétně 64,9 gramu čisté psychotropní látky delta-9-tetrahydrocannabinol.

Po zhodnocení věci samosoudce požádal, vzhledem k bydlišti obviněného, PMS Chrudim o součinnost v souvislosti s možností uložení trestu domácího vězení. PMS Chrudim poté zaslala soudu kladné stanovisko k uložení trestu domácího vězení a přiložila k němu písemný slib obviněného, vlastnoručně jím podepsaný.

Samosoudce následně dne 27.12.2013 vydal trestní příkaz, kterým byl obviněný D.M. uznán vinným přečinem nedovoleného pěstování rostlin obsahující omamnou nebo psychotropní látku podle § 285 odst.1 tr.zákoníku a byl mu uložen trest domácího vězení v trvání šesti měsíců včetně označení konkrétního místa výkonu trestu a trest propadnutí věci.

Po nabytí právní moci a vykonatelnosti trestního příkazu, kterým byl trest domácího vězení uložen, byla požádána vyšší soudní úřednicí v rámci tzv. porozsudkové agendy Probační a mediační služba Chrudim o prověření, zda je do místa současného bydliště odsouzeného (tj. místa, které bylo předjednáno ještě před uložení trestu a uvedeno jako místo trestu ve výroku trestního příkazu) možné i nadále výkon trestu nařídit. PMS Chrudim soudu sdělila, že tato možnost platí, mezi majitelkou nemovitosti a odsouzeným byla sepsána dohoda o užívání nemovitosti k bydlení odsouzeného. Vyšší soudní úřednicí byl proto výkon trestu domácího vězení do projednaného místa nařízen dne 10.2.2014 a byl stanoven termín nástupu výkonu trestu dne 24.2.2014, nařízení si odsouzený převzal osobně dne 12.2.2014.

Z první zprávy PMS Chrudimi bylo zřejmé, že probační úředník provedl kontrolu u odsouzeného hned první den trestu a odsouzený byl řádně přítomen. Z dalších průběžných zpráv PMS Chrudim, které byly soudu pravidelně zasílány, vyplynulo, že odsouzený trest domácího vězení řádně vykonává, v průběhu všech provedených namátkových kontrol (celkem jich proběhlo 30) se vždy nacházel v místě výkonu trestu a řádně s pracovníky PMS spolupracoval. Trest domácího vězení tak odsouzený řádně vykonal ke dni 24.8.2014 a soud o vykonání trestu podal zprávu Rejstříku trestů ČR.

Následně bylo vyšší soudní úřednicí rozhodnuto o povinnosti odsouzeného D.M. nahradit státu náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení podle ust. § 152 odst.1 písm.d) tr.řádu v celkové výši 9.100Kč za celý výkon trestu od 24.2. do 24.8.2014, tj. 182 dnů. Po právní moci usnesení pak byla odsouzenému D.M. zaslána výzva k úhradě těchto nákladů do 30 dnů od převzetí výzvy.

Vzhledem k trestní minulosti odsouzeného D.M. (byl již 11x soudně trestán a 8x byl již ve vězení) by se mohlo jevit uložení trestu domácího vězení jako diskutabilní, odsouzený však svým přístupem k výkonu trestu prokázal, že se jednalo o dobrou volbu a zvolený trest zcela nepochybně splnil svůj účel.

Případ č. 3

Okresní státní zástupce v měsíci dubnu 2014 podal k Okresnímu soudu v Chrudimi návrh na potrestání na podezřelého M.K. pro přečin zanedbání povinné výživy podle § 196 odst.1 tr.zákoníku spáchaný úmyslnou formou zavinění, jehož se měl dopustit tím, že v časovém rozmezí měsíců června 2013 až dubna 2014 neplnil svoji zákonnou vyživovací povinnost ke své nezletilé dceři N.K. a za celé rozhodné období tak dluží na neposkytnutém výživném částku ve výši 32.700Kč.

Za předchozí spolupráce s PMS Svitavy (odsouzený bydlí v jejich obvodu) byl dne 16.6.2014 vydán rozsudek, kterým byl obžalovaný M.K. uznán vinným přečinem zanedbání povinné výživy podle § 196 odst.1 tr.zákoníku spáchaný úmyslnou formou zavinění a byl mu uložena trest domácího vězení v trvání devíti měsíců a dále mu byly uloženy na dobu výkonu trestu přiměřené povinnosti – dle svých sil hradit běžné výživné a uhradit dlužné výživné své nezletilé dceři, bez zbytečného odkladu oznamovat probačnímu úředníkovi časový rozpis svého směnného provozu v zaměstnání a bez zbytečného odkladu poté, co se dozví termín vyklizení nemovitosti, v které trest vykonává, podat prostřednictvím probačního úředníka návrh na změnu místa výkonu trestu domácího vězení dle § 334e odst. 1 tr. řádu. K uložení trestu domácího vězení bylo přistoupeno proto, že odsouzený M.K. byl již za shodnou trestnou činnost (neplnění vyživovací povinnosti) dvakrát odsouzen, vždy mu byl uložena podmíněná trest odnětí svobody za současného uložení dohledu.

Poté, co se rozsudek ukládající trest domácího vězení stal pravomocným a vykonatelným, byla požádána PMS Svitavy o prověření, zda je do místa současného bydliště odsouzeného (tj. místa předjednaného před uložení trestu) možné výkon trestu naříditi. PMS soudu sdělila, že to není možné, protože odsouzený se má z domu vystěhovat a nové bydlení si zatím nezajistil.

Z dalších průběžných zpráv PMS Svitavy, které byly soudu pravidelně zasílány, bylo zjištěno, že odsouzený si ani přes opakované výzvy a upozornění nezajistil nové bydlení, kam by bylo možné trest domácího vězení nařídít a s PMS nadále nespolupracuje. Soudem byl poté vyzván, aby bezodkladně započal spolupracovat s PMS, což však odsouzený M.K., ani přes poučení o možnosti přeměny trestu domácího vězení na nepodmíněný trest, neučinil. Okresní státní zástupce poté navrhl přeměnu trestu domácího vězení na nepodmíněný trest pro neplnění zákonných podmínek.

Okresní soud proto následně ve veřejném zasedání dne 5.2.2015 rozhodl usnesením o přeměně nevykonaného trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody v trvání devíti měsíců a odsouzeného současně zařadil do věznice s dozorem. Důvod pro přeměnu trestu soud spatřoval v tom, že odsouzený M.K. mařil umožnění výkonu trestu domácího vězení, protože ani přes řádné poučení nespolupracoval s Probační a mediační službou. Usnesení o přeměně bylo odsouzenému doručeno do vlastních rukou dne 18.2.2015, odsouzený M.K. si stížnost nepodal, usnesení tedy dne 24.2.2015 nabylo právní moci a dne 3.3.2015 byl nařízen výkon nepodmíněného trestu do vazební věznice. O povinnosti odsouzeného nahradit státu náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení podle ust. § 152 odst.1 písm.d) tr.řádu rozhodováno nebylo, protože odsouzený M.K. trest domácího vězení vůbec nevykonával. Z tohoto případu podle mého mínění plyne poučení, zda vůbec ukládat trest domácího vězení pachateli, jehož bydlení není do budoucna jisté, neboť již před uložením trestu bylo soudu známo (ze zprávy PMS Svitavy), že dům, ve kterém odsouzený bydlel, byl předmětem dražby a odsouzený neměl zajištěno jiné ubytování.

8. Závěr

Cílem diplomové práce „Trest domácího vězení – jeho výkon a kontrola“ měl být popis alternativních forem trestání, zejména rozbor alternativního trestu domácího vězení podle platné právní úpravy se zaměřením na postupy při jeho výkonu, obohacený o náhled ze soudní praxe, poukázání na jeho výhody i nedostatky a zamyšlení se nad jeho významem v systému současného trestního práva. Z informací zpracované problematiky jsem vyvodila následující závěry.

Zakotvení trestu domácího vězení jako alternativy k nepodmíněnému trestu do systému trestních sankcí českého trestního práva vidím jako krok správným směrem, i když mám určité výhrady k současné právní úpravě a zejména ke kontrole výkonu tohoto trestu.

Jako jednoznačné pozitivum bych uvedla rozšíření druhů trestních sankcí o další možnost a tím i zvětšení prostoru pro soudní individualizaci trestu u konkrétního pachatele. S tím však souvisí nutnost pečlivě „vybírat“ pachatele, kterému bude trest domácího vězení uložen. V této situaci se jeví velice potřebnou dobrou spolupráce orgánů činných v trestním řízení, zejména soudu, a Probační a mediační služby. Probační pracovník je významným partnerem soudu, neboť obstarává potřebné, důležité informace o pachateli a o jeho rodinném a sociálním zázemí. Tyto informace zpravidla soud získat nemůže, protože je pro pachatele jakousi autoritou, ke které cítí určitý respekt či ostych a všechny důležité informace mu sdělit nemusí. Proto je osoba probačního pracovníka nesmírně podstatným prvkem, který psychologickým přístupem k pachateli pomůže získat pro soud cenné informace a pomůže vytypovat, zda ten konkrétní pachatel je vhodným adeptem pro trest domácího vězení. Probační pracovník by se tak měl stát rovnocenným partnerem soudu v tom směru, že jeho doporučující či nedoporučující stanoviska k uložení trestu domácího vězení budou soudem nejen vzata na vědomí, ale i respektována, v praxi tomu tak mnohdy ale není.

Nespornou výhodou domácího vězení je zachování rodinných, sociálních a pracovních vazeb odsouzeného, který nadále pokračuje ve svém dosavadním způsobu života, nadále vykonává své zaměstnání, pečuje o své rodinné příslušníky (o nezletilé děti, o staré rodiče atd.), příp. se věnuje svým koníčkům. Pachatel není vystaven škodlivým vlivům vězeňského prostředí, ani není pro další život

stigmatizován jako bývalý vězeň. Pozitivem je i větší šance poškozeného získat plnou a včasnou náhradu za škodu způsobenou mu trestným činem, zůstává-li pachatel na svobodě ve svém zaměstnání.

Další významnou výhodu výkonu trestu domácího vězení lze vidět v nízké finanční náročnosti oproti výkonu nepodmíněného trestu odnětí svobody. Tato výhoda by však neměla být prezentována jako jediný či zásadní důvod pro jeho ukládání, jak se v poslední době, zejména v médiích, děje.

Jako poněkud problematictější oblast u trestu domácího vězení vnímám současný systém kontroly výkonu tohoto trestu. Byť současná právní úprava předpokládá systém kontroly dvojí formou - Probační a mediační služba ČR kontrolu provádí ve spolupráci s provozovatelem elektronického kontrolního systému, který umožňuje detekci pohybu odsouzeného, nebo namátkovou kontrolou prováděnou probačním úředníkem (ust. § 334b tr. řádu), kontrola v současné době však probíhá výhradně namátkovými kontrolami prováděnými probačním pracovníkem, protože elektronický monitorovací systém u nás doposud nebyl spuštěn. Tato absence elektronického monitoringu je zásadním důvodem, proč není trest domácího vězení soudy ukládán ve větší míře¹²⁸. Důvěra v účelnost prováděných namátkových kontrol není nijak vysoká a trest je soudci chápán jako snadno zneužitelný, protože odsouzený po proběhnutí kontrole ze strany PMS může předpokládat, že další kontrola se uskuteční až s určitým časovým odstupem a existuje tak jen malá pravděpodobnost, že se případné neplnění trestu prozradí. Pracovníci PMS kontrolu vykonávají jistě svědomitě, ale provedení namátkové kontroly pětkrát až sedmkrát do měsíce je zcela jistě nedostačující. Pokud bychom trvali na důkladnějším systému namátkových kontrol (např. každý den), znamenalo by to navýšení počtu pracovníků Probační a mediační služby a jejich zajištění provozními prostředky (např. osobními automobily). Tím by však odpadla jedna ze základních výhod, kterou zastánci

¹²⁸ „Podle odborníků hodnotí pozitivně zavedení trestu domácího vězení do českého právního řádu jak probační úředníci, tak soudci a státní zástupci. Podle 64 procent soudců a 74 procent státních zástupců, kteří se ve věci vyjádřili, však trest domácího vězení nebude efektivní, dokud nebude zaveden elektronický monitoring vězňů.“ – Parlamentní listy.cz. Ministryně Válková: Trest domácího vězení nebude efektivní, dokud nebude elektronický monitoring vězňů. [online]. Dostupné na <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-voicum/Ministryne-Valkova-Trest-domaciho-vezeni-nejbude-efektivni-dokud-nejbude-elektronicky-monitoring-veznu-346366>. [cit. 2015-03-12].

zavedení tohoto trestu argumentují, a to finanční nenáročnost trestu domácího vězení zejména oproti nepodmíněnému trestu. Zavedení elektronického monitorovacího systému proto vidím jako prioritu a jeho brzké spuštění by, podle mého názoru, mělo být jedním ze základních cílů nového vedení ministerstva spravedlnosti.

Další spornou otázkou, která v současné době u trestu domácího vězení existuje, se mi jeví přeměna domácího vězení na nepodmíněný trest. Původní právní úprava zakotvující uložení náhradního trestu odnětí svobody v plné výměře v případě, že dojde ze strany odsouzeného k porušení podmínek výkonu trestu domácího vězení, byla případnější. Podstatné bylo podle mne nařízení *celého* náhradního nepodmíněného trestu, které pro odsouzené představovalo dostatečnou hrozbu, aby domácí vězení dodržovali i bez existence elektronického monitoringu. Za současného trvání institutu přeměny trestu, založenému na podobném principu jako u trestu obecně prospěšných prací, lze domácí vězení vnímat jako příliš mírný trest. Navíc k blížícímu se konci výkonu trestu může být odsouzený ve větším pokušení domácí vězení porušit, vždyť mu v rámci institutu přeměny reálně hrozí vězení jen v řádu dnů. Do budoucna bych navrhovala vrátit se k původnímu modelu, tj. nařízení náhradního nepodmíněného trestu v celé výměře v případě porušení podmínek výkonu trestu odsouzeným bez ohledu na řádně vykonanou dobu trestu domácího vězení.

Již jsem v této práci - v kapitole 3.4 - zmínila, nepovažuji za vhodné užití domácího vězení jako možnost přeměny nevykonaného trestu obecně prospěšných prací v trest domácího vězení a jako možnost přeměny nevykonaného peněžitého trestu v trest domácího vězení. Chápu podstatu alternativních trestů jako právě a jediné alternativu k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nikoli užití alternativního trestu jako alternativy k jinému alternativnímu trestu. Tímto nahrazováním jednoho alternativního trestu druhým je, podle mého názoru, snižována důraznost alternativních trestů, odsouzený své potrestání vnímá tak, že se vlastně nic neděje, nějak to dopadne a do vězení stejně nepůjde.

De lege ferenda bych v souvislosti s trestem domácího vězení navrhovala, aby byl tento trest obligatorně ukládán namísto nepodmíněného trestu u trestného činu zanedbání povinné výživy. Důvod pro tuto úpravu vidím především v absurdnosti trestání tohoto trestného činu, které nijak neřeší podstatu věci. Matkám ani dětem, kterým není výživné hrazeno, skutečně nepomůže, když je

pachatel poslán do vězení, kde není výdělečně činný, což není, trvá-li nepodmíněný trest pouze pár měsíců.

Do budoucna bych dále doporučovala využít institut domácího vězení jako náhradu za vazbu a „zostření“ podmíněného odsouzení, elektronického monitoringu pak využít jako prostředek kontroly trestu zákazu vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, jak jsem již uvedla v kapitole 3.4 této diplomové práce.

Na úplný závěr této diplomové práce bych zhodnotila zavedení trestu domácího vězení do systému českých trestních sankcí jako pozitivní posun trestního práva správným směrem, když se naše trestní právo inspiruje myšlenkami konceptu restorativní justice. Aby se však tento trest mohl stát i trestem efektivním, bude jednak nutné uvést v život elektronický monitorovací systém a jednak obšírněji informovat odbornou i laickou veřejnost o smysluplnosti, závažnosti a důraznosti tohoto trestu, aby nebyl chápán jako dobrodíní zákona, ale jako skutečný, pachatele trestné činnosti omezující, trest.

Přílohy – vzory opatření a rozhodnutí soudu

Příloha č. 1 – Slib obviněného

Spisová značka:.....

Slib obviněného

V trestní věci obviněného, nar. v, zaměstnán, trvale bytem, t.č. bytem,
č. OP, vedené u Okresního soudu v Chrudimi pod sp. zn.

s l i b u j i

podle § 60 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku, že se v době stanovené soudem budu zdržovat v obydlí na adrese, která bude určena, a při výkonu kontroly poskytnu veškerou potřebnou součinnost.

V dne.....

.....
obviněný

Poučení:

Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; poskytovatel zdravotních služeb je povinen na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

Při kontrole v místě výkonu trestu domácího vězení se probační úředník prokazuje služebním průkazem Probační a mediační služby. Na požádání prokáže odsouzený svou totožnost probačnímu úředníkovi kdykoli v průběhu výkonu trestu domácího vězení.

Součinnost odsouzeného při výkonu kontroly trestu domácího vězení spočívá zejména v umožnění kontroly přítomnosti odsouzeného v místě a době výkonu tohoto trestu probačním úředníkem, včetně umožnění jeho vstupu do obydlí odsouzeného a ve spolupráci při plnění soudem uložených přiměřených omezení a přiměřených povinností uvedených v § 48 odst. 4 trestního zákoníku směřujících k tomu, aby odsouzený vedl řádný život, při plnění výchovných opatření a při kontrole, zda odsouzený nahrazuje způsobenou škodu.

Jakmile je odsouzenému známo, že nebude moci plnit podmínky výkonu trestu domácího vězení v stanoveném místě a čase, oznámí tuto skutečnost neprodleně probačnímu úředníkovi a soudu, který trest uložil. Probační úředník v takovém případě bezodkladně informuje soud o vlastních zjištěních k důvodům neplnění podmínek výkonu trestu.

Odsouzený se v průběhu výkonu trestu domácího vězení může obracet na probačního úředníka s žádostí o pomoc při řešení situací souvisejících s kontrolou výkonu trestu domácího vězení a ovlivňujících průběh výkonu tohoto trestu.

(Tr. ř. č.90 – slib obviněného)

Příloha č. 2 – Nařízení výkonu trestu domácího vězení

Spisová značka:

Nařízení výkonu trestu domácího vězení

Vyšší soudní úřednice Okresního soudu v Chrudimi v trestní věci odsouzeného , nar. v , zaměstnán, trvale bytem , t.č. bytem,

podle § 334a tř. řádu u odsouzeného , nar. ,
n a ř i z u j e výkon trestu domácího vězení v trvání, který mu byl
uložen trestním příkazem – rozsudkem Okresního soudu v Chrudimi ze dne ,
č.j.

Odsouzený je povinen se zdržovat od v tomto místě: v obydli nacházejícím se v v obci , místní část , okres , který je umístěn na pozemku stavební parcely číslo v katastrálním území v pracovních dnech od hodin do hodin a ve dnech pracovního klidu a pracovního volna po celý den.

V Chrudimi dne

Bc. Vanda Procházková
vyšší soudní úřednice

P o u č e n í :

Trest domácího vězení spočívá v povinnosti odsouzeného zdržovat se po dobu výkonu tohoto trestu v určeném obydlí nebo jeho části v soudem stanoveném časovém období, nebrání-li mu v tom důležité důvody, zejména výkon zaměstnání nebo povolání nebo poskytnutí zdravotních služeb u poskytovatele zdravotních služeb v důsledku jeho onemocnění nebo úrazu; poskytovatel zdravotních služeb je povinen na vyžádání orgánu činného v trestním řízení mu tuto skutečnost sdělit. Soud může odsouzenému povolit navštěvování pravidelných bohoslužeb nebo náboženských shromáždění i ve dnech pracovního klidu a pracovního volna.

Při kontrole v místě výkonu trestu domácího vězení se probační úředník prokazuje služebním průkazem Probační a mediační služby. Na požádání prokáže odsouzený svou totožnost probačnímu úředníkovi kdykoli v průběhu výkonu trestu domácího vězení.

Jakmile je odsouzenému známo, že nebude moci plnit podmínky výkonu trestu domácího vězení v stanoveném místě a čase, oznámí tuto skutečnost neprodleně probačnímu úředníkovi a soudu, který trest uložil. Probační úředník v takovém případě bezodkladně informuje soud o vlastních zjištěních k důvodům neplnění podmínek výkonu trestu.

Odsouzený se v průběhu výkonu trestu domácího vězení může obracet na probačního úředníka s žádostí o pomoc při řešení situací souvisejících s kontrolou výkonu trestu domácího vězení a ovlivňujících průběh výkonu tohoto trestu.

Jestliže se pachatel v době od odsouzení do skončení výkonu trestu domácího vězení vyhýbá nástupu výkonu trestu, bez závažného důvodu poruší sjednané podmínky výkonu trestu domácího vězení, jinak maří výkon tohoto trestu nebo zaviněně nevykonává ve stanovené době uložený trest, může soud přeměnit, a to i během doby stanovené pro jeho výkon, trest domácího vězení nebo jeho zbytek v trest odnětí svobody a rozhodnout zároveň o způsobu jeho výkonu; přitom každý i jen započatý jeden den nevykonaného trestu domácího vězení se počítá za jeden den odnětí svobody.

Příloha č. 3 – Pověření PMS k výkonu obligatorních probačních činností

Jednací číslo

Probační a mediační služba ČR

Středisko k

Pověření k výkonu probačních činností

V příloze přikládáme opis nařízení zdejšího soudu týkající se odsouzeného , nar. v, bytem, kterým:

- byl nařízen výkon trestu domácího vězení v trvání měsíců - roku.

Žádáme o zahájení kontroly nad výkonem tohoto trestu ve smyslu § 334b tr.řádu a § 334c tr.řádu dnem

Děkujeme za spolupráci

Bc. Vanda Procházková
vyšší soudní úřednice

Okresní soud v Chrudimi

dne

Příloha: nařízení výkonu trestu DV

*) nehodící se škrtněte (K.ř. č. 151 - pověření PMS k výkonu obligatorních probačních činností)

Příloha č. 4 – Usnesení o přeměně trestu domácího vězení na nepodmíněný trest odnětí svobody

Č.j.

U s n e s e n í

Okresní soud v Chrudimi rozhodl ve veřejném zasedání konaném dne
v trestní věci odsouzeného, nar., zaměstnán jako
....., trvale bytem, t.č. ve výkonu trestu odnětí svobody,

t a k t o :

Podle § 334g odst. 1 tr.ř. za použití § 61 tr. zákoníku **se přeměňuje** zbytek nevykonaného trestu domácího vězení, uloženého trestním příkazem – rozsudkem Okresního soudu v Chrudimi ze dne, č.j., ve výměře dnů, **v trest odnětí svobody v trvání dnů.**

Podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku se odsouzený pro tento výkon zařazuje **do věznice**
S

O d ů v o d n ě n í

P o u ě n í:

Proti tomuto usnesení je přípustná stížnost ve lhůtě tří dnů od oznámení prostřednictvím zdejšího soudu ke Krajskému soudu v Hradci Králové.

V Chrudimi dne

JUDr.
samosoudce

Příloha č. 5 – Usnesení o nákladech spojených s výkonem trestu domácího vězení

Jednací číslo:

U s n e s e n í

Okresní soud v Chrudimi rozhodl dne v trestní věci proti odsouzenému, nar. v, trvale bytem, **t a k t o :**

Podle § 155 odst.2 trestního řádu za použití § 152 odst.1 písm.d) trestního řádu ***j e*** odsouzený, **nar., *p o v i n e n*** nahradit státu – Okresnímu soudu v Chrudimi náklady **spojené s výkonem trestu domácího vězení v celkové výšiKč.**

O d ů v o d n ě n í

Odsouzený byl trestním příkazem - rozsudkem Okresního soudu v Chrudimi ze dne, č.j., pravomocně uznán vinným a byl mu uložen trest domácího vězení ve výměře Odsouzený tento trest vykonal v plném rozsahu v době od do

Podle § 152 odst.1 písm.d) tr.řádu byl-li obžalovaný pravomocně uznán vinným, je povinen nahradit státu náklady spojené s výkonem trestu odnětí svobody a s výkonem trestu domácího vězení.

Podle § 155 odst.2 tr.řádu o povinnosti odsouzeného k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení rozhodne po výkonu trestu nebo jeho části předseda senátu soudu prvního stupně.

Podle § 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 458/2009 Sb., v platném znění, činí denní sazba nákladů výkonu trestu domácího vězení částku 50 Kč za každý kalendářní den, ve kterém odsouzený alespoň zčásti vykonával tento trest.

Vzhledem k tomu, že byly splněny všechny zákonem vyžadované podmínky, je odsouzený povinen nahradit státu – Okresnímu soudu v Chrudimi náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení za dnů, tj. v celkové výšiKč.

P o u ě n í : Proti tomuto usnesení lze podat stížnost u podepsaného soudu, a to do tří dnů od oznámení tohoto usnesení. Stížnost má odkladný účinek.

V Chrudimi dne

Bc. Vanda Procházková
vyšší soudní úřednice

(Tr. ř. č. 91 - usnesení o nákladech spojených s výkonem trestu domácího vězení)

Příloha č. 6 – Výzva k úhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení

Na všech podáních v této věci uveďte:
Jednací číslo:

Výzva k úhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení

.....

V

Částku Kč, která Vám byla vyměřena k náhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení usnesením Okresního soudu v Chrudimi. ze dne č.j., jež nabylo právní moci dne, uhrad'te na účet soudu číslo pod variabilním symbolem č..... nebo připojenou poštovní poukázkou ve lhůtě do třiceti (30) dnů ode dne doručení této výzvy. Nebude-li tato částka ve stanovené době zaplácena, bude vymáhána podle příslušných právních předpisů.

V Chrudimi dne

Bc. Vanda Procházková
vyšší soudní úřednice

(Tr. ř. č. 92 – výzva k úhradě nákladů spojených s výkonem trestu domácího vězení)

Seznam použité literatury

A) Odborné publikace

HENDRYCH, Dušan, BĚLINA, Miroslav, FIALA, Josef, ŠÁMAL, Pavel, ŠTURMA, Pavel, ŠTENGLOVÁ, Ivana: Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv: Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 3. vydání. Praha: Nakladatelství Leges s.r.o. 2013. ISBN 978-80-87576-64-9.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv: Trestní právo procesní podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č.45/2013 Sb. 3. vydání. Praha: Nakladatelství Leges s.r.o. 2013. ISBN 978-80-87576-44-1.

KALVODOVÁ, Věra: Postavení trestu odnětí svobody v systému trestněprávních sankcí. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2002. ISBN 80-210-3025-9

KARABEC, Zdeněk, DIBLÍKOVÁ, Simona, MACHÁČKOVÁ, Radka: Krátkodobé tresty odnětí svobody: Závěrečná studie z výzkumu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2000. ISBN 80-86008-76-2.

KRATOCHVÍL, Vladimír a kolektiv: Trestní právo hmotné. Obecná část. 2. vydání. Praha: C. H. Beck. 2012. ISBN 978-80-7179-082-2.

NOVOTNÝ, František a kolektiv: Trestní zákoník 2010. Praha: Nakladatelství EUROUNION Praha s.r.o. 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.

NOVOTNÝ, Oto a kolektiv: Trestní právo hmotné. Obecná část. 6.vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR a.s. 2010. ISBN 978-80-7357-509-0.

PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel, URBÁNEK, Jindřich: Vzory podání a rozhodnutí v trestních věcech. 3. vydání. Praha: Linde Praha a.s. 2011. ISBN 978-80-7201-829-1.

ROZUM, Jan: Činnost probační a mediační služby z pohledu restorativní justice. In Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2003. ISBN 80-7338-021-8.

SOTOLÁŘ, Alexander, PŮRY, František, ŠÁMAL, Pavel: Alternativní řešení trestních věcí v praxi. Praha: C. H. Beck. 2000. ISBN 80-71179-350-7.

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv: Trestní řád I. § 1 - 156. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0 (1. díl).

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv: Trestní řád II. § 157 - 314. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0 (2. díl).

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv: Trestní řád III. § 315 - 471. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck. 2013. ISBN 978-80-7400-465-0 (3. díl).

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv: Trestní zákoník I. Komentář § 1 až 139. Praha: C. H. Beck. 2009. ISBN 978-80-7400-109-3.

ŠÁMAL, Pavel a kolektiv: Trestní zákoník II. Komentář § 140 až 421. Praha: C. H. Beck. 2010. ISBN 978-80-7400-178-9.

ŠČERBA, Filip: Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vydání. Praha: Leges. 2014. ISBN 978-80-87576-93-9.

ŠTERN, Pavel, OUŘEDNÍČKOVÁ, Lenka, DOUBRAVOVÁ, Dagmar: Probace a mediace: Možnosti řešení trestných činů. Praha: Portál. 2010. ISBN 978-80-7367-757-2.

VAN ZYL SMIT, Dirk: Příručka základních principů a slibné praxe v oblasti alternativních opatření k uvěznění. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2010. ISBN 978-80-7338-093-9.

VÁLKOVÁ, Helena, ŠÁMAL, Pavel, SOTOLÁŘ, Alexander: Restorativní justice a česká reforma trestního práva mládeže. In Restorativní justice: Sborník příspěvků a dokumentů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2003. ISBN 80-7338-021-8.

VOJÁČEK, Ladislav, SCHELLE, Karel, KNOLL, Vilém: České právní dějiny. 2. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk. 2010. ISBN 978-80-7380-257-8.

ZEMAN, Petr a kol.: Opatření nahrazující vazbu v trestním řízení. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2010. ISBN 978-80-7338-100-4.

B) Odborná periodika

BLANDA, Robert: Odstraní elektronické náramky přeplněnost českých věznic? České vězeňství. 2010, č. 1, s. 16-17.

BOLEDOVIČOVÁ, Lucie: Srovnání forem a průběhu výkonu domácího vězení v České republice a v Anglii a Walesu. Státní zastupitelství. 2014, č. 1, s. 31-37.

CRHA, Lumír: Účel trestu z pohledu státního zástupce. Státní zastupitelství. 2014, č. 1, s. 23-30.

ČÁDOVÁ, Jitka: Domácí vězení není jen sankce, ale sociální práce. České vězeňství. 2010, č. 1, s. 17-18.

FOLTÝNOVÁ, Lucie, FOLTÝN, Leo: Trest domácího vězení z pohledu Probační a mediační služby ČR. Státní zastupitelství. 2011, č. 6, s. 20-24.

HULMÁKOVÁ, Jana, ROZUM, Jan: Aktuální trendy sankční politiky v ČR. Trestněprávní revue. 2012, č. 11-12, s. 256.

KARABEC, Zdeněk: Krátkodobé tresty - jeden z problémů českého vězeňství. Trestní právo. 2000, č. 4, s. 6-16.

KRÁL, Vladimír: Domácí vězení – další alternativní trest? Trestněprávní revue. 2007, č. 8, s. 235.

KREJČIŘÍKOVÁ, Kateřina: Nový trest (trestní opatření) domácího vězení. Státní zastupitelství. 2009, č. 10, s. 13-20.

KUBOVSKÝ, Petr: Věřím, že po zavedení elektronických náramků se účinnost trestu domácího vězení zvýší. České vězeňství č. 1/2010, s. 19.

MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra: Restorativní potenciál trestního práva hmotného. Trestněprávní revue. 2014, č. 10, s. 233.

MASOPUST ŠACHOVÁ, Petra: Využití restorativních programů u závažné trestné činnosti. Státní zastupitelství. 2014, č. 6, s. 31-37.

NAVRÁTILOVÁ, Jana: Trest domácího vězení. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 94-97.

SVRČEK, Lukáš: Dohoda o vině a trestu po roce v českém trestním procesu aneb jak je tento institut v praxi (ne)využíván. Státní zastupitelství. 2014, č. 6, s. 38-44.

ŠÁMAL, Pavel: K úpravě trestních sankcí ve vládním návrhu rekodifikace trestního zákoníku. Trestněprávní revue. 2005, č. 5, s. 113-123.

ŠÁMAL, Pavel: Nejvyšší soud zhodnotil praxi soudů v oblasti ukládání a výkonu vybraných trestních sankcí a odklonů v letech 2010 a 2011. Trestněprávní revue. 2014, č. 9, s. 199.

ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena: K podmíněnému propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Trestněprávní revue. 2012, č. 11-12, s. 249.

ŠČERBA, Filip: Právní úprava nových alternativních trestů. Bulletin advokacie. 2009, č. 10, s. 86-89.

ŠČERBA, Filip: Probace a její projevy v českém trestním právu. Trestněprávní revue. 2009, č. 10, s. 300.

ŠČERBA, Filip: Trest domácího vězení po novele č. 330/2011 Sb. Trestněprávní revue. 2012, č. 1, str. 1-5.

ŠČERBA, Filip: Využívání alternativních opatření v praxi. Trestněprávní revue. 2013, č. 6, s. 138.

ŠKVAIN, Petr: Nad probíhající kodifikací trestního práva hmotného. Trestněprávní revue. 2004, č. 10, s. 304.

TOMÁŠEK, Jan: Roste punitivita českých občanů? Trestněprávní revue. 2012, č. 9, s. 205.

C) Právní předpisy, důvodové zprávy a judikatura

Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestnímu zákoníku – dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>.

Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, v platném znění.

Instrukce MS ČR č.j. 505/2001-Org., vnitřní a kancelářský řád pro okresní, krajské a vrchní soudy, ve znění pozdějších předpisů – v.k.ř.

Listina – usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Nález Ústavního soudu ze dne 23.4.1998, sp. zn. IV. ÚS 463/97. [47/1998 Usn.].

Nález Ústavního soudu ze dne 13.11.2012, sp.zn. III. ÚS 1250/12. [187/2012 USn.].

Rozhodnutí prezidenta republiky o amnestii ze dne 1.1.2013, č. 1/2013 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 8. 2010, sp. zn. 4 Tz 53/2010. [T 1323].

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 11 Tz 17/2013. [R 4/2014 tr.].

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27.11.2013, sp.zn. 8 Tz 55/2013. [Výběr NS 4563/2013].

Trestní řád – zákon č.141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Trestní zákon – zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, účinný do 31.12.2009.

Trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 7.6.2013, sp.zn. 3 Nt 15/2013. [R 43/2014 tr.].

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.10. 2011, č.j. 3 Tdo 1339/2011-12 [Výběr NS 7765/2011].

Ústava České republiky – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 456/2009 Sb., o kontrole výkonu trestu domácího vězení.

Vyhláška č. 458/2009 Sb., kterou se stanoví denní sazba připadající na náklady spojené s výkonem trestu domácího vězení a způsob úhrady.

Zákon o Probační a mediační službě – zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o soudnictví ve věcech mládeže – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob – zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

D) Internetové zdroje

Domácí vězni už ušetřili státu dvacet milionů korun. [online]. Dostupné na <http://zpravy.aktualne.cz/domaci/domaci-vezni-uz-usetrili-statu-dvacet-milionu-korun/r~i:article:697923/>. [cit. 2015-03-03].

Ministerstvo spravedlnosti ČR. Statistické údaje [online]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/uvod.html>. [cit. 2015-02-03].

Ministerstvo spravedlnosti ČR. Výběrové řízení na zpracování studie proveditelnosti k zavedení elektronického monitoringu pro trestní justici vyhrála společnost KPMG [online]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=2375&d=341221>. [cit. 2015-02-23].

Ministerstvo spravedlnosti ČR. Zahraniční zkušenosti s elektronickým monitoringem.[online]. Dostupné na <http://portal.justice.cz/justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=6368&d=338780>. [cit. 2015-03-04].

Náramky budou, až dostane domácí vězení 500 lidí, vzkazuje ministerstvo soudům. [online]. Dostupné na <http://www.novinky.cz/domaci/260182-naramky-budou-az-dostane-domaci-vezeni-500-lidi-vzkazuje-ministerstvo-soudum.html>. [cit. 2015-03-01].

Parlamentní listy.cz. Ministryně Válková: Trest domácího vězení nebude efektivní, dokud nebude elektronický monitoring vězňů. [online]. Dostupné na <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Ministryne-Valkova-Trest-domaciho-vezeni-nejbude-efektivni-dokud-nejbude-elektronicky-monitoring-veznu-346366>. [cit. 2015-03-12].

Probační a mediační služba ČR. Agenda trestu domácího vězení - Základní charakteristiky trestu a aktuální údaje k 31. 12. 2013 [online]. – dostupné na https://www.pmscr.cz/download/odorne_cinnosti_analyzy_TDV_k_31.12.2013.pdf. [cit. 2015-02-03].

Probační a mediační služba ČR. Odborné činnosti. Trest domácího vězení. [online]. Dostupné na <https://www.pmscr.cz/trest-domaciho-vezeni/>. [cit. 2015-02-23].

Probační a mediační služba ČR. Trest domácího vězení. Průvodce pro pachatele. [online]. Dostupné na https://www.pmscr.cz/images/clanky/PMS_letak_ng_TDV_cz.pdf. [cit. 2015-02-25].

Probační a mediační služba ČR. Závěrečná zpráva a ekonomické zhodnocení pilotního projektu: „Elektronický monitoring odsouzených“ [online]. – dostupné na https://www.pmscr.cz/download/zaverecna_zprava_o_experimentu_Elektronicky_monitoring_odsouzenych.pdf. [cit. 2015-02-24].

Usnesení Ústavně právního výboru PS ČR – sněmovní tisk 297/1 [online]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=297&ct1=1>. [cit. 2015-02-28].

Vězeňská služba ČR. Výroční zpráva za rok 2013 [online]. - Dostupné na http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/vyrocnizprava_vscr_2013.pdf. [cit. 2015-02-24]

E) Ostatní

Pokyn ředitele č. 4/2010, kterým se upravuje Metodický postup úředníků a asistentů PMS ČR v oblasti zajištění podkladů pro možnost uložení a výkonu kontroly trestu domácího vězení, poskytnutý Mgr. Lenkou Šedovou – vedoucí Probační a mediační služby ČR Střediska v Chrudimi.

Rozhovor s JUDr. Brigitou Košinovou a Mgr. René Tinzem, soudci Okresního soudu v Chrudimi, ze dne 17. února 2015.

Resumé

The topic of this diploma thesis is the punishment of home confinement focused especially on its execution and supervision. The above mentioned topic is more than current these days given the increasing trend of imposing the punishments alternative to imprisonment.

The issue of alternative punishment, to which the house confinement belongs, has been acquiring significance in the last decades. Not only the Czech Republic but also the whole world is dealing with increasing crime rate which we fail to solve reliably. Paradoxically, more imprisonment led to gradual crime repetition and relapses, prisons soon got overcrowded and their running and staff costs grew and required more and more financial means from government funds. It seems that these problems could be solved by implementing alternative punishments. They have one significant advantage which is far lower cost while maintaining the same punitive effect and the absence of stigmatization of the convicted.

The Czech Republic took this course after 1989 when significant changes in the criminal law and the changes in the forms of alternative punishment took place. Alternative forms of punishment became an important part of the new Criminal Code, effective as of January 2010. Greater importance is given to social work with the offenders aiming to better reintegration of the offenders back into the society as well as compensation of the harm caused.

For this thesis from the relatively wide scale of alternative punishments I have chosen to closely examine the punishment of house detention. At the beginning of the thesis I explain the basic notions (punishment, the purpose of punishment, alternative punishments). Then the current legislative form of house confinement is analyzed. Later several suggestions regarding how to use the institute of house detention in other areas of criminal law are suggested. Then the activity of the Probation and Mediation Service as an important institution operating within the framework of imposing the sentence and executing it is specified.

In the crucial part of this thesis, i.e. in the fifth and sixth chapter, the author explains the activity of the court and the Probation and Mediation Service

when supervising the execution of house detention. It clarifies the way which determines the place where the sentence will be executed, everything that precedes the order of the punishment, how it is proceeded, how is the beginning day of the sentence determined, in which way is the execution of the sentence supervised by the court and the Probation and Mediation Service, whether the current system of the supervision is effective, when the system of the electronic bracelets has not been implemented yet, what are the duties and the rights of the convicted during the execution of the house detention and which subsequent action should the court make after the completion of the sentence.

The thesis also includes a chapter dedicated to the development of the house confinement sentencing at the district courts at the Regional Court in Hradec Králové and the District Court in Chrudim, where the author has been working as a senior court clerk in the crime department for several years. The popularity of the house detention sentence with the judges of the District Court in Chrudim is also evaluated. The case studies of specific cases which were ruled by this court are presented.

The goal of this thesis is to analyse in detail the alternative punishment of house confinement, mainly the procedures of its execution, enriched by the view of judicial practice. It points out its advantages and shortcomings, suggests other variants of its usage in criminal justice and reflects on its significance in the system of current criminal law.